

Mendelova univerzita v Brně
Agonomická fakulta
Ústav aplikované a krajinné ekologie

**Analýza dopadů zavedení soustavy Natura 2000
na Břeclavsku**

Diplomová práce

Vedoucí práce:

doc. Ing. Dr. Milada Šťastná

Vypracovala:

Bc. Nikola Trčková

Brno 2017

Zadání

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci Analýza dopadů zavedení soustavy Natura 2000 na Břeclavsku vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:.....

.....

podpis

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní doc. Ing. Dr. Miladě Šťastné za cenné rady a připomínky. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a nejbližším přátelům za jejich obrovskou podporu, kterou mi projevovali při psaní této práce.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá analýzou dopadů zavedení soustavy Natura 2000 na Břeclavsku, a to konkrétně u dvou vybraných oblastí. Vybrané lokality jsou charakterizovány se zaměřením na otázky fyzicko-geografické, historické, ekologické a krajinářské. Na základě zjištěných informací a leteckých snímků obou oblastí jsou vyhodnoceny změny v krajině před a po zavedení soustavy Natura 2000 z časového hlediska. Pomocí SWOT analýzy jsou identifikovány silné a slabé stránky, hrozby a příležitosti vybraných lokalit. Součástí práce je literární rešerše pojednávající o problematice soustavy Natura 2000 a její aplikace v České Republice.

Klíčová slova: Natura 2000, ochrana přírody, lesy, ptačí oblast, evropsky významná lokalita

ABSTRACT

The thesis deals with the analysis of the impacts of the Natura 2000 system introduction in Břeclav, specifically in two selected areas. Selected locations are characterized by focusing on physical-geographic, historical, ecological and landscaping issues. Changes in the landscape before and after the introduction of the Natura 2000 system are evaluated in terms of time on the basis of the gathered information and aerial photographs of both areas. The weaknesses, strengths, threats and opportunities of selected locations are identified by SWOT analysis. Part of the thesis is based on the literary research dealing with the problems of the Natura 2000 system and its application in the Czech Republic.

Key words: Natura 2000, nature conservation, forests, bird area, Site of Community Importance / Special area of conservation

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	CÍLE PRÁCE	10
3	LITERÁRNÍ PŘEHLED	11
3.1	NATURA 2000	11
3.1.1	Směrnice o ptácích	12
3.1.2	Směrnice o stanovištích	14
3.1.3	Péče o území soustavy Natura 2000	20
3.2	NATURA 2000 v ČR	21
3.2.1	Ptačí oblasti	21
3.2.2	Evropsky významné lokality	23
3.2.3	Sledování stavu ptačích oblastí, evropsky významných lokalit a evropsky významných druhů	26
3.2.4	Hodnocení důsledků koncepcí a záměrů na evropsky významné lokality a ptačí oblasti	27
3.2.5	Hospodaření v lokalitách soustavy Natura 2000	28
3.3	Charakteristika okresu Břeclav	28
3.3.1	Biogeografie	30
3.3.2	Geologické, pedologické a geomorfologické podmínky	32
3.3.3	Klimatické podmínky	33
3.3.4	Hydrologické podmínky	34
3.3.5	Ochrana přírody a krajiny na Břeclavsku	34
4	METODIKA	38
5	VÝSLEDKY A DISKUZE	39
5.1	Podrobná charakteristika území – PO Soutok-Tvrdonicko	39
5.1.1	Ornitologický význam	41
5.1.2	Překryv s chráněným územím a další ochranné režimy na území PO	42
5.1.3	Geomorfologie a biogeografie	43
5.1.4	Pedologické podmínky	43
5.1.5	Hydrologické podmínky	44
5.1.6	Klimatické podmínky	44
5.1.7	Historie	44
5.1.8	Krajinářské úpravy	45

5.1.9	Aktuální stav	46
5.1.10	CHKO Soutok.....	52
5.2	Letecké snímkování - PO Soutok-Tvrdonicko.....	54
5.2.1	Lokalita č. 1	57
5.2.2	Lokalita č. 2	59
5.3	Celkové zhodnocení změn „před a po“ vyhlášení PO Soutok-Tvrdonicko	61
5.4	Podrobná charakteristika území – EVL Rendezvous.....	63
5.4.1	Přírodní podmínky	64
5.4.2	Historie lokality	69
5.4.3	Hospodaření a současná péče v EVL.....	71
5.5	Letecké snímkování – EVL Rendezvous	71
5.6	Zhodnocení změn „před a po“ vyhlášení EVL Rendezvous.....	73
5.7	Výsledky SWOT analýz.....	74
5.7.1	Swot analýza PO Soutok-Tvrdonicko.....	74
5.7.2	Swot analýza EVL Rendezvous.....	76
6	ZÁVĚR A DISKUZE	78
7	ZDROJE.....	80
8	SEZNAM OBRÁZKŮ	89
9	SEZNAM TABULEK.....	91
10	SEZNAM ZKRATEK	92
11	SEZNAM PŘÍLOH.....	94

1 ÚVOD

V uplynulých 50 letech lidstvo pozměnilo ekosystémy ve větším měřítku, než v jakémkoliv srovnatelném období v dějinách lidské civilizace, což vede k závažné a z velké části nevratné ztrátě biodiverzity¹ na Zemi.

Přírodní společenstva, jejichž vývoj trval miliony let, jsou od druhé poloviny 20. století po celém světě devastována lidskou činností. Rozložení druhů na Zemi je stále homogennější, zejména v důsledku zavlečení nepůvodních druhů. Člověk za posledních několik set let urychlil vymírání druhů více než tisícinásobně oproti přirozené rychlosti v dějinách planety. Negativní ovlivňování biodiverzity způsobené narušováním původních biotopů, nešetrnými lidskými zásahy do přirozeného prostředí či zavlečením nepůvodních invazivních druhů představuje hrozbu nejen pro přírodní dědictví Země, ale i pro sociální a ekonomický vývoj lidské populace. Na území Evropy je ohroženo např. 38 % ptačích či motýlích druhů. V severní a západní Evropě zmizelo 60 % mokřadů. Kolem 2/3 druhů stromů v Evropské unii je ohroženo a lesy v jižních částech jsou poškozovány požáry. Tyto a další skutečnosti vedly Evropskou unii ke stanovení opatření, které budou směřovat k zachování biodiverzity jak na evropském kontinentě, tak v celosvětovém měřítku.

Potřeba zachování biodiverzity, ochrana přírody jako živé i neživé složky životního prostředí, šetrné zacházení s přírodními zdroji, a také zachování krajinnotvorných procesů v krajině jsou jednou z priorit států, které si za tímto účelem vytvářejí potřebné legislativní nástroje. Ochrana přírody a krajiny ale není jen záležitostí jednotlivých států, protože v současné době ji nelze realizovat bez účinné mezinárodní spolupráce (Stejskal, 2006).

V roce 1979 byla ve švýcarském Bernu přijata Úmluva Rady Evropy o ochraně evropských volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a jejich stanovišť

¹ Světový fond na ochranu přírody (World Wide Fund for Nature – WWF) definoval biodiverzitu v roce 1989 jako „bohatství života na Zemi, miliony rostlin, živočichů a mikroorganismů, včetně genů, které obsahují, a složité ekosystémy, které vytvářejí životní prostředí“. V Úmluvě o biologické rozmanitosti z r. 1992 je biodiverzita popsána jako „variabilita všech žijících organismů včetně suchozemských, mořských a jiných vodních ekosystémů a ekologických komplexů, jejichž jsou součástí“.

(tzv. Bernská úmluva²) se seznamem rostlin a živočichů vyžadujících zvláštní ochranu. Smluvní stranou byla i Evropská unie (EU) a několik afrických států [1]. Bernská úmluva je klíčovou úmluvou ochrany přírody v Evropě (Knotek, 2015).

Ve stejném roce byla rovněž přijata směrnice 79/409/EHS - tzv. „směrnice o ptácích“, podle níž byla zajišťována ochrana ptactva. V 80. letech 20. století se začalo uvažovat o přijetí další směrnice k ochraně ostatních druhů, jiných než ptáčích, a k naplňování Bernské úmluvy na území EU. V roce 1992 byla přijata směrnice 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin – tzv. „směrnice o stanovištích“ [2]. Na základě směrnice o stanovištích a směrnice o ptácích je tvořena Natura 2000 – soustava chráněných území evropského významu, vytvářena podle jednotných kritérií pro celou EU [3].

Později bylo přijato vytváření chráněných území i v rámci Bernské úmluvy, vedoucí ke vzniku soustavy Smaragd. Soustava Natura 2000 byla označena jako příspěvek EU k soustavě Smaragd. Rozdíl mezi Bernskou úmluvou a směrnicí o stanovištích je v jejich právní závaznosti – vybudování soustavy Natura 2000 je vynutitelné na rozdíl od soustavy Smaragd soudně [2].

Soustavu Natura 2000 lze považovat za jakýsi minimální základ územní ochrany v rámci celé EU. Členské státy mají právo chránit i další území podle svých tradic, potřeb a zachovalosti své přírody, tedy zachovat stávající národní systém ochrany přírody. Natura 2000 národní ochranu přírody nenahrazuje, pouze ji vhodně doplňuje (často jde o územní překryv evropské a národní soustavy chráněných přírodních území).

Natura 2000 byla začleněna do našeho zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění zákona č. 218/2004 Sb. (Stejskal, 2016).

² Cílem Bernské úmluvy je chránit planě rostoucí rostliny a volně žijící živočichy a jejich přírodní stanoviště, a to zejména druhy a stanoviště, jejichž ochrana vyžaduje spolupráci několika států, a takovou spolupráci podporovat (Knotek, 2015).

2 CÍLE PRÁCE

Cíle diplomové práce jsou shrnuty v následujících bodech:

1. Vypracování literární rešerše týkající se soustavy NATURA 2000 a její aplikace v České republice, konkrétně na Břeclavsku.
2. Identifikace specifík minimálně dvou vybraných oblastí, jejich srovnání a vyhodnocení změn v krajině „před a po“ zavedení soustavy NATURA 2000 z časového hlediska.
3. Charakteristika vybraných lokalit se zaměřením na otázky fyzicko-geografické, historické, ekologické a krajinářské.
4. Příprava, realizace a zpracování dat. Použití SWOT analýzy k identifikaci slabých a silných stránek, rizik a příležitostí zavedení soustavy NATURA 2000 vybraných oblastí.
5. Závěrečné zhodnocení výsledků.

3 LITERÁRNÍ PŘEHLED

3.1 NATURA 2000

Definici pojmu Natura 2000 můžeme nalézt v § 3 odst. 1 písm. r) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, podle kterého je Natura 2000 celistvá evropská soustava území se stanoveným stupněm ochrany, která umožňuje zachovat typy evropských stanovišť a stanoviště evropsky významných druhů v jejich přirozeném areálu rozšíření ve stavu příznivém z hlediska ochrany nebo popřípadě umožní tento stav obnovit. Na území České republiky je Natura 2000 tvořena vymezenými ptačími oblastmi a vyhlášenými evropsky významnými lokalitami, které budou užívat po svém vyhlášení smluvní ochranu (§ 39 zákona č. 114/1992 Sb.) nebo budou chráněny jako zvláště chráněné území (§ 14 zákona č. 114/1992 Sb.) (Stejskal, 2006).

Natura 2000 je soustava chráněných území evropského významu, které na svém území vytvářejí podle jednotných principů všechny státy Evropské unie (EU). Jejím cílem je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejcennější, nejvíce ohrožené, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitou oblast.

Povinnost vytvořit soustavu Natura 2000 ukládají dva nejdůležitější právní předpisy EU na ochranu přírody: směrnice 2009/147/ES (nahradila směrnici 79/409/EHS), o ochraně volně žijících ptáků („směrnice o ptácích“) a směrnice 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin („směrnice o stanovištích“) [4].

Soustava Natura 2000 nemá zahrnovat pouze lokality s přísnou ochranou, kde je vyloučeno hospodaření či jakékoliv lidské zásahy. Naopak v mnoha případech se jedná o území, kde se díky tradičnímu a citlivému hospodaření dochovala cenná společenstva nebo vzácný rostlinný či živočišný druh. Takový způsob hospodaření se stává důležitým nástrojem ochrany. Na území soustavy Natura 2000 jsou proto zakázány jen takové činnosti, které mají negativní vliv na výskyt předmětů ochrany. Z toho důvodu všechny plány a projekty, které mohou mít významný vliv na evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti, podléhají samostatnému posuzování vlivů projektů z hlediska zachování předmětu ochrany [5].

3.1.1 Směrnice o ptácích

V roce 1979 byla vydána směrnice Rady 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků (směrnice o ptácích) jako reakce na snižování početnosti velkého množství druhů volně žijících ptáků na území členských států EU (Stejskal, 2006).

V roce 2009 byla vydána z důvodu řady předchozích novelizací směrnice nová kodifikovaná verze 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků (Stejskal, 2016).

Směrnice o ptácích upravuje druhovou ochranu všech druhů ptáků přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě na evropském území členských států. Ochrana se vztahuje na ptáky, vejce, hnízda i stanoviště. Směrnice klade důraz na koordinaci a komplexní přístup k ochraně přírody, předpokládá tedy nejen ochranu druhů, ale i přírodních stanovišť, tzn., že kombinuje ochranu populací s péčí o jejich prostředí. Ochranu ptáků dle směrnice o ptácích lze rozdělit na územní a druhovou (Stejskal, 2006).

Druhová ochrana ptáků

Všechny druhy volně žijících ptáků přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě na evropském území členských států jsou chráněny dle čl. 5 směrnice o ptácích. Zakazují se všechny aktivity, které by mohly mít negativní vliv na početnost ptačích populací.

Členské státy jsou povinny přijmout opatření nutná k vytvoření obecné úpravy ochrany všech druhů ptáků, uvedených v čl. 1 směrnice o ptácích, která zakáže především:

- a) úmyslné zabíjení nebo odchyt jakýmkoliv způsobem,
- b) úmyslné ničení či poškozování hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd,
- c) sběr vajec ve volné přírodě a jejich držení, a to i prázdných,
- d) úmyslné vyrušování těchto ptáků hlavně během rozmnožování a výchovy mláďat, pokud by toto vyrušování mohlo mít význam z hlediska cílů této směrnice,
- e) držení a chov těch ptáků, jejichž lov i odchyt jsou zakázány.

Členské státy dále stanoví zákaz komerčního využití, tzv. uvádění ptáků na trh. Prodej, doprava, držení i chov za účelem prodeje a nabízení živých či mrtvých ptáků (a jejich částí) jsou možné pouze u druhů uvedených v příloze III/1, a to za předpokladu, že ptáci byli legálně usmrceni či odchyceni nebo získáni jiným legálním způsobem. U druhů uvedených v příloze III/2 mohou členské státy povolit na svém

území činnosti uvedené v odstavci 1 a stanovit k tomu určitá omezení³. Takové povolení ovšem musí konzultovat s Evropskou komisí.

Lov ptáků upravuje čl. 7 a 8 směrnice. V příloze II/1 a II/2 je uveden seznam druhů, které mohou být (s ohledem na početnost populace, zeměpisné rozšíření a míru rozmnožování) loveny podle národní legislativy daného státu. U lovných druhů jsou členské státy povinny zajistit, aby nebyly loveny během období výchovy mláďat, ani v jednotlivých stádiích rozmnožování (Stejskal, 2006).

Územní ochrana ptáků

Územní ochrana zahrnuje jak obecnou, tak zvláštní ochranu stanovišť. V rámci obecné ochrany stanovišť jsou členské státy povinny přijmout nezbytná opatření⁴ na ochranu, zachování nebo obnovení dostatečné biologické rozmanitosti a rozlohy stanovišť pro všechny druhy ptáků, které se přirozeně vyskytují ve volné přírodě na území členských států. Dále musí členské státy usilovat o prevenci znečišťování nebo poškozování stanovišť, a to i mimo chráněné oblasti.⁵

V rámci zvláštní ochrany stanovišť ukládá směrnice o ptácích povinnost vyhlásit pro ptačí druhy a poddruhy⁶ uvedené v příloze I směrnice nejvhodnější oblasti pro jejich ochranu jako zvláště chráněné oblasti ptactva, tzv. *Special Protection Areas*⁷ (SPAs) a zajistit jim odpovídající ochranná opatření. Příkladem zvláště chráněných oblastí ptactva (SPAs) mohou být nejčastěji mokřady, vodní toky, mořská pobřeží, jezera, podmáčené louky a další.

V příloze I jsou uvedeny takové druhy a poddruhy, které jsou ohrožené vyhubením nebo citlivé vůči specifickým změnám na stanovišti, druhy s málo početnými populacemi, prostorově omezeným místním rozšířením či vyžadující zvláštní pozornost z důvodu specifického charakteru jejich stanoviště.

³ A to pouze za předpokladu, že ptáci byli legálně chyceni či umrceni, nebo získání jiným legálním způsobem.

⁴ Viz čl. 2 směrnice o ptácích

⁵ Viz čl. 4 směrnice o ptácích

⁶ Druhy stanovuje Evropská komise ve spolupráci s členskými státy. Nejedná se o uzavřený seznam. V současné době zahrnuje celkem 194 druhů a poddruhů ptáků.

⁷ V ČR zaveden termín „ptačí oblasti“ – viz zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

Obdobná opatření je nutno přijmout i pro oblasti rozmnožování, pelichání, přezimování a tahové zastávky pravidelně se vyskytujících stěhovavých druhů⁸, které nejsou uvedeny v příloze I. Hlavním problémem u stěhovavých druhů je to, že jde často o druhy ptáků, které jsou zároveň na seznamu přílohy II směrnice o ptácích – tedy se jedná o druhy, které mohou být za určitých podmínek loveny (Stejskal, 2006).

Vyhlašování SPAs

Výběr lokalit, jejich vymezení a vyhlášení jejich ochrany je plně v kompetenci jednotlivých členských států. Směrnice nestanovuje kolik území a o jaké rozloze má být vyhlášeno za SPAs. Nicméně na základě několika rozhodnutí Evropského soudního dvora (ESD) by se při vymezení SPAs mělo postupovat dle kritérií pro výběr významných ptačích území – International Bird Areas (IBAs)⁹, tj. vědeckých kritérií mezinárodní nevládní organizace na ochranu ptáků BirdLife International. To se týká jak počtu území, tak i jejich rozlohy a vedení hranice. Při vymezování SPAs tak mohou být brány v úvahu pouze vědecké důvody, nikoliv důvody ekonomické či hospodářské.

Evropské komisi nepřísluší do vyhlašovacího procesu zasahovat, ale může podávat žaloby k Evropskému soudnímu dvoru, pokud dojde k závěru, že je směrnice porušována (Knotek, 2015).

3.1.2 Směrnice o stanovištích

Cílem směrnice je přispět k zajištění biodiverzity prostřednictvím ochrany přírodních stanovišť a volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin na území členských států Evropské unie [6].

Ze směrnice vycházejí přísné zákazy, nicméně je zde možnost odchylného řešení v případě jiného veřejného zájmu výrazně převažujícího nad zájmem ochrany přírody.

Určitý vzor pro směrnici tvořila Bernská úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť z roku 1979.

V rámci směrnice o stanovištích můžeme vymezit ochranu druhovou a územní (Stejskal, 2006).

⁸ Jedná se zejména o vodní ptáky – př. jednotlivé druhy hus, kachen, bahňáků, racků, atd.

⁹ IBAs nemají na rozdíl od SPAs legislativní zakotvení, jedná se pouze o kategorii pro vědecko-výzkumné, osvětové, vzdělávací a výchovné účely.

Druhová ochrana

Pravidla druhové ochrany¹⁰ dle směrnice o stanovištích se vztahují na vybrané druhy rostlin a živočichů (kromě ptáků) z přílohy IV a V. Opatření druhové ochrany nepodléhají geografickým omezením (na rozdíl od územní ochrany).

Pro druhy živočichů (kromě ptáků) uvedené v příloze IV a) jsou zakázány všechny úmyslné formy lovu, odchytu, usmrcení, i úmyslné rušení v době rozmnožování, výchovy mláďat, přezimování či migrace; je rovněž zakázáno úmyslné ničení či sběr vajec a poškozování míst rozmnožování nebo odpočinku zvířat. U těchto druhů je zakázáno držení, chov, doprava a prodej nebo výměna a nabízení za účelem prodeje nebo výměny živočichů odebraných z volné přírody¹¹.

Pro rostlinné druhy z přílohy IV b) jsou zakázány uvedené formy nakládání:

- a) úmyslné vyrývání, sběr, vyřezávání, vytrhávání a ničení rostlin v přirozeném areálu rozšíření ve volné přírodě;
- b) držení, doprava a prodej nebo výměna a nabízení za účelem prodeje nebo výměny rostlin odebraných z volné přírody¹² (Stejskal, 2006).

Územní ochrana

Směrnice o stanovištích (92/43/EHS) má přispět k ochraně a uchování biologické rozmanitosti, konkrétně živočichů a rostlin a přírodních stanovišť¹³ na území členských států Evropské unie. K dosažení tohoto cíle slouží vyhlásování lokalit s přírodními stanovišti významnými z hlediska ochrany přírody v ES (příloha č. I směrnice) nebo stanovišť z pohledu ochrany přírody cílových druhů ohrožených rostlin a živočichů (příloha č. II směrnice) za lokality významné pro Společenství¹⁴ neboli tzv. evropsky

¹⁰ Viz čl. 12-16 směrnice o stanovištích.

¹¹ S výjimkou těch jedinců, kteří byli odebráni z volné přírody legálně ještě před prováděním této směrnice.

¹² S výjimkou těch jedinců, kteří byli odebráni z volné přírody legálně ještě před prováděním této směrnice.

¹³ „Přírodním stanovištěm“ se rozumí přírodní nebo přírodě blízká suchozemská nebo vodní oblast vymezená zeměpisnými, abiotickými a biotickými znaky – viz čl. 1 směrnice o stanovištích.

¹⁴ „Lokalitou významnou pro Společenství“ se rozumí lokalita, která v biogeografické oblasti nebo oblastech, k nimž náleží, významně přispívá k udržení či obnově stavu přírodního stanoviště uvedeného v příloze I nebo druhu uvedeného v příloze II z hlediska jejich ochrany a může též významně přispívat

významné lokality – *Sites of Community Importance* (SCI). Tyto oblasti mají spolu se zvláště chráněnými územími podle směrnice o ptácích vytvořit soustavu chráněných území Natura 2000.

Natura 2000 složená z lokalit s přírodními stanovišti uvedenými v příloze I směrnice o stanovištích a stanovišti druhů uvedenými v příloze II téže směrnice, a spolu s ptačími oblastmi podle směrnice o ptácích, umožní zachovat (popřípadě obnovit na úroveň stavu příznivého z hlediska ochrany přírody) typy přírodních stanovišť a stanoviště druhů v tzv. zvláštních oblastech ochrany – *Special Areas of Conservation* (SAC) (Stejskal, 2016).

Druhy a přírodní stanoviště, které jsou zvláště významné, se ve směrnici o stanovištích nazývají „prioritní“ (Knotek, 2015). Jsou to takové druhy a přírodní stanoviště, za jejichž zachování má Společenství zvláštní odpovědnost vzhledem k podílu jejich přirozeného areálu rozšíření na evropském území členských států. Prioritní druhy a přírodní stanoviště jsou v příloze I a II označeny hvězdičkou – „*“ (Stejskal, 2006).

Proces vyhlášení SAC

Zatímco tzv. ptačí oblasti (SPAs) dle směrnice o ptácích vyhláší každý členský stát samostatně a stávají se součástí Natury 2000 automaticky hned po svém vyhlášení, přičemž Evropská komise pouze dohlíží na dodržování právních předpisů, evropsky významné lokality SCI procházejí složitým procesem navrhování do národního seznamu, schvalování Evropskou komisí v Bruselu a následnému vyhlášení členským státem (podle čl. 4.4. směrnice je tak povinen učinit do 6 let ode dne schválení Evropskou komisí) (Stejskal, 2006).

I. fáze – Inventarizace, identifikace a navržení Národního seznamu členským státem¹⁵

Členský stát musí nejdříve provést inventarizaci přírodních území, která přicházejí v úvahu podle kritérií směrnice o stanovištích. Určí se lokality s přírodními stanovišti významnými z hlediska ochrany přírody v zájmu ES (příloha č. I směrnice) a stanoviště

k soudržnosti sítě Natura 2000 a/nebo významně přispívá k udržení biodiverzity příslušné biogeografické oblasti (viz čl. 1 směrnice).

¹⁵ Viz čl. 4 odst. 1 směrnice o stanovištích.

z pohledu ochrany přírody významných druhů ohrožených rostlin a živočichů (příloha č. II směrnice). Na základě vědeckých informací a stanovených kritérií (příloha č. III směrnice) navrhne každý členský stát seznam lokalit.

a) Kritéria hodnocení lokality pro daný typ přírodního stanoviště:

- stupeň zastoupení typu přírodního stanoviště v lokalitě;
- rozloha lokality pokrytá typem přírodního stanoviště v poměru k celkové rozloze přírodního stanoviště na území státu;
- stupeň zachování struktury a funkcí příslušného typu přírodního stanoviště.

b) Kritéria hodnocení lokality pro daný druh:

- početnost a hustota populace druhů vyskytujících se na lokalitě v poměru k populaci a území členského státu;
- stupeň zachování rysů stanoviště důležitých pro daný druh a týkajících se možností obnovy;
- stupeň izolace populace v dané lokalitě ve vztahu k přirozenému areálu rozšíření druhu;
- celkové zhodnocení významu lokality pro zachování příslušných druhů.

Na základě výše uvedených kritérií klasifikují členské státy plochy, které navrhují do tzv. Národního seznamu lokalit vhodných jako lokality významné pro Společenství (*proposed Sites of Community Importance, pSCI*), s ohledem na jejich relativní význam pro ochranu každého typu přírodního stanoviště z přílohy č. I směrnice nebo každého druhu z přílohy č. II směrnice (Stejskal, 2006).

Druhy planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů a typy přírodních stanovišť se v národním seznamu člení na prioritní a neprioritní, nicméně v rámci inventarizace a sestavení národního seznamu mají tyto kategorie pouze sekundární význam, na rozdíl od významu v rámci ochranných opatření dle čl. 6 směrnice o stanovištích.

Členské státy mají při výběru evropsky významných lokalit určitý prostor k uvážení, nicméně návrh národního seznamu evropsky významných lokalit se opírá o poměrně jasně stanovená kritéria. Prostor pro uvážení je tedy omezen následujícími podmínkami:

a) navrhovaná území se vybírají na základě vědeckých kritérií;

- b) navrhovaná území musí zaručovat homogenní a pro dané území členského státu reprezentativní geografické celky, aby byla zajištěna úplnost a vyváženost vytvořené soustavy. Navržený seznam tedy musí odrážet rozmanitost stanovišť a druhů;
- c) navrhovaný národní seznam musí být úplný; každý členský stát je povinen navrhovat území tak, že všechna přirozená stanoviště obsažená v příloze I a všechny stanoviště druhů z přílohy II, které se vyskytují na území dotyčného členského státu, budou dostatečně a reprezentativně zohledněna.

Národní seznam se předkládá Evropské komisi k posouzení. Informace zahrnují mapu lokality, její název, zeměpisnou polohu, rozlohu a údaje, které vyplývají z kritérií uvedených v příloze III směrnice (Stejskal, 2006).

II. fáze – stanovení přírodních lokalit evropského významu Komisí¹⁶

Ve druhé fázi proběhne konečné stanovení území významných pro Společenství. Po zaslání národního seznamu Evropské komisi následuje odborné hodnocení, zda jsou členským státem navržené lokality v souladu s požadavky směrnice o stanovištích. Odborné hodnocení zajišťuje Evropské tématické středisko biologické rozmanitosti v Paříži (*European Topic Centre on Biological Diversity – ETC/BC*), které poskytuje odbornou podporu Evropské komisi.

Hodnocení probíhá na tzv. biogeografických seminářích, kde se hodnotí lokality navržené členskými státy v příslušné biogeografické oblasti¹⁷ - probíhá tedy hodnocení všech lokalit uvedených na národních seznamech (Knotek, 2015). Na území členských států se vyskytuje celkem devět biogeografických oblastí (alpínská, atlantská, boreální, černomořská, kontinentální, makaronéská, panonská, stepní a středomořská). Území České republiky spadá do dvou biogeografických oblastí – kontinentální, jež zabírá většinu území a panonské zabírající větší část jižní Moravy [7].

¹⁶ Čl. 4 odst.2, čl.5 směrnice o stanovištích

¹⁷ Místa, která mají díky odlišným klimatickým podmínkám, geologickému podkladu a historickému vývoji typickou kombinaci druhů a specifické druhové složení na daném území. Z hlediska ochrany přírody je vylišení biogeografických oblastí praktické, neboť můžeme lépe porovnávat lokality s podobnými podmínkami, než naprosto odlišné. Při vytváření soustavy Natura 2000 se jednotlivé lokality na daném území vybírají zvlášť pro danou biogeografickou oblast.

Biogeografických seminářů se účastní zástupci generálního ředitelství pro životní prostředí Evropské komise, zástupci příslušného členského státu, Evropského tematického střediska pro ochranu biodiverzity, nezávislí odborníci a zástupci nevládních organizací [1].

Evropské společenství má oprávnění zasahovat do národního seznamu daného státu v případech, kdy shledá, že neuvádí lokalitu, která je místem výskytu prioritního typu přírodního stanoviště nebo prioritního druhu a která je podle vědeckých informací považována za nezbytnou pro zachování tohoto typu prioritního přírodního stanoviště nebo pro přežití tohoto prioritního druhu. V takové situaci budou mezi členským státem a Komisí zahájeny oboustranné konzultace za účelem porovnání vědeckých údajů použitých oběma stranami.

Pokud po uplynutí konzultačního období (max. 6 měsíců) nedojde k vyřešení sporu, předloží Komise Radě návrh na výběr této lokality jako lokality významné pro Společenství. Rada o návrhu rozhodne jednomyslně do tří měsíců ode dne, kdy jí byl předán. Během konzultačního období a až do rozhodnutí Rady se na dotčenou lokalitu vztahuje ustanovení článku 6 odst. 2 směrnice¹⁸ – jedná se o tzv. předběžnou ochranu lokality (Stejskal, 2006).

III. fáze – vyhlášení lokalit významných pro Společenství členským státem¹⁹

Konečný seznam vybraných lokalit, tzv. *Sites of Community Importance* (SCI), je po doplnění schválen a publikován v Úředním věstníku Evropských společenství. Tímto dochází k zařazení lokalit do tzv. evropského seznamu (Knotek, 2015).

Jakmile je lokalita významná pro Společenství schválena Komisí postupem podle čl. 4 odstavce 2, vyhlásí členský stát tuto lokalitu co nejdříve a nejpozději do 6 let jako oblast zvláštní ochrany – *Special Area of Conservation* (SAC) a dle významu lokality stanoví priority pro uchování nebo obnovu příznivého stavu z hlediska ochrany u typu přírodního stanoviště uvedeného v příloze I nebo druhu uvedeného v příloze II a pro ekologickou spojitost soustavy Natura 2000 a rovněž podle toho, jak jsou lokality ohroženy postupným znehodnocováním či zničením (Stejskal, 2006).

¹⁸ Členský stát musí přijmout přiměřená opatření, aby v evropsky významných lokalitách nedocházelo k ničení přírodních stanovišť a stanovišť druhů a vyrušování druhů, pro něž jsou tato území určena, pokud by takové vyrušování mohlo být významné ve vztahu k cílům směrnice.

¹⁹ Čl. 4 odst. 4 a 5 směrnice o stanovištích.

Evropsky významné lokality zahrnují lokality s výskytem prioritních stanovišť nebo druhů a také lokality, které nebyly v národních seznamech označeny jako prioritní, ale které za významné uznala Komise (Stejskal, 2006).

Natura 2000 zahrnuje z evropského pohledu ta nejcennější území pro ochranu vybraných druhů rostlin a živočichů a typů přírodních stanovišť. Tato územní ochrana může mít v jednotlivých evropských zemích odlišné označení, které nemusí odpovídat výše uvedeným SPA a SAC (v ČR tvoří soustavu Natura 2000 evropsky významné lokality a ptačí oblasti). Každý členský stát přispívá k vytvoření soustavy Natura 2000 v takové míře, která odpovídá zastoupení uvedených přírodních typů stanovišť a stanovišť druhů na jeho území (Knotek, 2015).

Při výběru lokalit se zohledňuje evropské, nikoliv národní hledisko, protože rozhodující skutečností pro vymezení SPA a SAC je zajištění dostatečné ochrany daného druhu či stanoviště z evropského pohledu. I když je tedy určitý druh v konkrétním státě běžný, musí se mu zajistit odpovídající ochrana, pokud je na evropském kontextu ohrožený.

Území soustavy Natura 2000 jsou tedy vybírána cíleně pro své přírodní hodnoty, na základě kritérií a podle pravidel vymezených v příslušných směrnících. Navrhují se taková území, která jsou na základě vědeckých podkladů ta nejcennější, s výskytem nejpočetnějších populací vybraných chráněných druhů a nejzachovalejších přírodních stanovišť, bez ohledu na jejich vlastnictví, současné či budoucí hospodářské využití a sociální a jiné zájmy (Knotek, 2015).

3.1.3 Péče o území soustavy Natura 2000

Členské státy jsou povinny stanovit nezbytná opatření pro zvláštní oblasti ochrany zahrnující v případě potřeby odpovídající plány péče vypracované speciálně pro konkrétní lokality nebo integrované do jiných plánů rozvoje a vhodná opatření právního, správního nebo smluvního charakteru, která odpovídají ekologickým požadavkům typů přírodních stanovišť uvedených v příloze I a druhů z přílohy II, jež se na těchto lokalitách vyskytují.

Členské státy musí přijmout taková opatření, aby v oblastech zvláštní ochrany nedocházelo k poškozování přírodních stanovišť a stanovišť druhů, ani k vyrušování

druhů, pro něž jsou tato území určena, pokud by takové vyrušování mohlo mít významný vliv na splnění cílů směrnice [6].

3.2 NATURA 2000 v ČR

V roce 1998 byly v oblasti ochrany přírody zahájeny přípravy na vstup do Evropské unie, které spočívaly především v právní transpozici a zejména v tzv. implementaci (naplňování) dvou klíčových dokumentů Evropských společenství – směrnice 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků a směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Tyto směrnice ukládají povinnost vytvořit soustavu zvláště chráněných území evropského významu, zvanou Natura 2000 (Roth, 2001).

Na území České republiky je soustava Natura 2000 tvořena evropsky významnými lokalitami a ptačími oblastmi. Evropské směrnice byly transponovány do zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění zákona č. 218/2004 Sb. Později došlo ještě k úpravě zákonem č. 349/2009 Sb. (Stejskal, 2016).

Za přípravu soustavy Natura 2000 na území ČR odpovídá Ministerstvo životního prostředí (MŽP). MŽP v roce 1999 pověřilo Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK) přípravou odborných podkladů [8].

Jelikož se jednalo o rozsáhlý a náročný úkol, AOPK koordinovala veškeré odborné aktivity a spolupracovala s řadou dalších odborných institucí, jako např. správami národních parků, vysokými školami, muzei, ústavy, atd. (Knotek, 2015).

3.2.1 Ptačí oblasti

Ptačí oblasti jsou území, která jsou nejvhodnější pro ochranu z hlediska výskytu, stavu a početnosti populací těch druhů ptáků vyskytujících se na území ČR a stanovených právními předpisy ES, které stanoví vláda nařízením²⁰.

Ptačí oblasti měly být dle původního ministerského návrhu novely zákona další, již sedmou kategorií zvláště chráněného území (ZCHÚ), avšak dle schválené novely zákona o ochraně přírody a krajiny č. 218/2004 Sb. se vymezují jen v rámci obecné ochrany přírody.

²⁰ Nařízení vlády č. 51/2005 Sb., kterým se stanoví druhy a počet ptáků, pro které se vymezují ptačí oblasti.

Ptačí oblasti nemají tzv. základní ochranné podmínky ze zákona, jako je tomu u ZCHÚ, ale pouze tzv. bližší ochranné podmínky, uvedené v jednotlivých zřizovacích předpisech, kterými jsou nařízení vlády (Stejskal, 2006). Každá ptačí oblast tedy může mít vymezeny individuální podmínky ochrany, které jsou po obsahové i formální stránce srovnatelné s bližšími ochrannými podmínkami ZCHÚ. Formulace těchto podmínek je velmi důležitá z hlediska zajištění cíle ochrany ptačích oblastí (Knotek, 2015). Jedná se o podchycení činností, které mohou mít negativní vliv na populace ptačích druhů, které se v dané oblasti nacházejí a ke kterým je potřeba souhlas příslušného orgánu ochrany přírody. U ptačích oblastí, které již užívají ochrany jako ZCHÚ za předpokladu, že dosavadní ochranné podmínky dostatečně zabezpečují požadovanou úroveň ochrany, se činnosti vázané na souhlas orgánu ochrany přírody nevymezují (např. ptačí oblast a zároveň národní přírodní rezervace Lednické rybníky) (Knotek, 2015).

V ptačí oblasti je možno uzavřít smlouvu o způsobu hospodaření s vlastníkem nebo uživatelem pozemku. Pokud tato smlouva na základě požadavků vlastníka nebo uživatele pozemku obsahuje ustanovení o provádění činností podmíněných souhlasem orgánu ochrany přírody, tento souhlas se pro danou činnost prováděnou vlastníkem či uživatelem pozemku nevyžaduje (Knotek, 2015).

Pro ptačí oblasti se nezpracovávají plány péče jako u ZCHÚ, ale tzv. souhrn doporučených opatření (SDO). Jsou to odborné podklady sloužící hlavně potřebám orgánů ochrany přírody při péči o ptačí oblasti. Pokud se ptačí oblast překrývá se ZCHÚ, SDO se vydává jako příloha plánu péče dané oblasti. SDO představuje odborné dokumenty, které obsahují základní identifikační a popisné údaje, odborné a věcné zdůvodnění cílů a způsobů péče, plán opatření a mapové přílohy. Jednotlivé SDO nemají stanovenou dobu platnosti.

Ptačí oblasti jsou evidovány v katastru nemovitostí a v terénu jsou označovány tabulí s textem „ptačí oblast“ a názvem příslušného území (Knotek, 2015).

Proces vyhlašování ptačích oblastí

Ptačí oblasti jsou vyhlašovány pro dvě skupiny druhů ptáků:

1. druhy z přílohy I směrnice o ptácích (v ČR 41 druhů, tj. 21 % ze 194 vyjmenovaných),
2. pravidelně se vyskytující stěhovavé druhy ptáků, které nejsou uvedeny v příloze I směrnice o ptácích (v ČR 6 druhů).

Kritéria pro určování ptačích oblastí se zakládají na kritériích pro výběr významných ptačích území (Important Bird Areas - IBAs) v Evropské unii. Jsou to vědecká kritéria vytvořená mezinárodní nevládní organizací na ochranu ptactva BirdLife International.

Odborný návrh ptačích oblastí vypracovalo pod záštitou AOPK ČR občanské sdružení Česká společnost ornitologická, partner BirdLife International. Pro každý druh ptáků z přílohy I směrnice o ptácích a pro pravidelně se vyskytující stěhovavé druhy bylo navrženo pět nejlepších území, přičemž jako minimální počet byly považovány tři páry u velkých druhů nepěvců, šest párů u středních a malých druhů nepěvců a dvanáct párů pro pěvce. K dalším kritériím patřily shromaždiště nejméně 1 % tahové populace stěhovavého druhu a pravidelné shromaždiště nejméně 20 000 vodních ptáků jednoho nebo více druhů. Druhy s početnými populacemi v ČR (např. datel černý, lejsek bělokrký atd.), avšak v západní Evropě vzácnými, a proto zařazenými do přílohy I směrnice o ptácích, byla přednostně vybrána území navržená pro další druh z přílohy I směrnice o ptácích (Stejskal, 2006).

Celkem bylo navrženo 41 ptačích oblastí o rozloze 8,9 % rozlohy ČR (zhruba 63 % rozlohy ptačích oblastí bylo navrhováno uvnitř stávajících ZCHÚ). Upravený návrh byl předjednán s kraji, obcemi, vlastníky a uživateli pozemků a po projednání Ministerstva životního prostředí s ostatními resorty jej schvalovala vláda ČR (Stejskal, 2006). Ptačí oblasti byly vyhlášovány v letech 2004 až 2005, v roce 2007 a poslední dvě v roce 2009 [9].

3.2.2 Evropsky významné lokality

Evropsky významné lokality²¹ (EVL) jsou území navržené k ochraně evropsky významných druhů a stanovišť uvedených příloze I a II směrnice o stanovištích.

Evropsky významné lokality jsou evidovány v katastru nemovitostí obdobně jako ptačí oblasti či ZCHÚ. V terénu jsou označeny tabulí s textem „evropsky významná lokalita“. Evropsky významné lokality i ptačí oblasti jsou také evidovány v Ústředním seznamu ochrany přírody (Knotek, 2015).

²¹ Termín evropsky významná lokalita je českým ekvivalentem anglického Sites of Community Importance (SCI).

Proces vyhlášení EVL

Přípravu odborného návrhu evropsky významných lokalit v ČR zajišťovala AOPK ČR od roku 1999. Nejprve byly shromážděny aktuální odborné údaje jednotlivých druhů rostlin a živočichů a o kvalitě jednotlivých typů přírodních stanovišť. Z důvodů nedostatečných informací o rozšíření a početnosti zájmových druhů živočichů a rostlin a kvalitě přírodních stanovišť bylo provedeno v letech 2001 - 2004 rozsáhlé terénní mapování, jehož cílem bylo zjistit aktuální kvalitativní a kvantitativní údaje.

Postup jednotlivých kroků při navrhování lokalit probíhal zvlášť pro typy přírodních stanovišť, živočichy, vyšší rostliny a nižší rostliny a až ve výsledné fázi byly tyto samostatné vrstvy sjednoceny. Tak vznikl jednotný návrh EVL pro Českou republiku. Návrhy byly provedeny zvlášť pro obě biogeografické oblasti, které se v ČR vyskytují, kontinentální a panonskou.

Po sjednocení lokalit ze čtyř vrstev (typy přírodních stanovišť, druhy živočichů, vyšších a nižších rostlin) obsahoval výsledný návrh AOPK ČR celkem 905 lokalit. Po předjednání s vlastníky a uživateli pozemků, obcemi, kraji a resortními ministerstvy se počet lokalit upravil na 883. V roce 2004 schválila vláda po složitých jednáních národní seznam EVL, který obsahoval už jen 863 lokalit. Národní seznam byl vyhlášen nařízením vlády č. 132/2005 Sb. V únoru 2005 byl národní seznam předán Evropské komisi, která spolu s Evropským tématickým střediskem na ochranu biodiverzity v Paříži (ETC/BD) posuzovala úplnost a formální a věcnou správnost navržených EVL (Stejskal, 2016).

Pro každou biogeografickou oblast se pořádá biogeografický seminář, kde je za přítomnosti zástupců členského státu a odborné i nevládní veřejnosti diskutována dostatečnost navržených EVL pro každý druh a typ stanoviště. Pokud shledá Evropská komise národní seznam nedostatečným, jsou členskému státu uloženy požadavky na jeho doplnění či přepracování.

V roce 2005 proběhl v Maďarsku panonský biogeografický seminář. Na jeho základě byla ČR povinna doplnit svůj národní seznam.²² Bylo doplněno 17 nových lokalit, do 15 stávajících lokalit byl přidán předmět ochrany a jedna lokalita byla vyřazena. V národním seznamu tedy bylo 879 lokalit.

V dubnu 2006 proběhl kontinentální biogeografický seminář, na jehož základě bylo navrženo k doplnění 252 lokalit a u stávajících 133 lokalit byla navržena změna vedení

²² Novela nařízení vlády č. 301/2007 Sb.

hranice, či předmětu ochrany. Bylo doplněno 233 lokalit, 33 lokalit bylo překryto nově 28 lokalitami, 21 bylo vyřazeno a u 170 lokalit proběhla nějaká změna (Stejskal, 2006).

Po doplnění národního seznamu dle výsledku z obou seminářů proběhlo v roce 2011 v Průhonicích hodnocení dostatečnosti na jednání Evropské komise a ČR v podobě minibiogeografického semináře. V roce 2016 vláda schválila třetí a čtvrté doplnění seznamu.

Národní seznam je shrnut v nařízení vlády č. 318/2013 Sb. o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit. Ten byl v loňském roce dvakrát novelizován²³.

Celkový počet evropsky významných lokalit v českém národním seznamu je 1 112 o celkové rozloze 7 951 km² (10 % území ČR) [10].

Předběžná ochrana EVL²⁴

Je zakázáno poškozování evropsky významných lokalit a sporných lokalit²⁵, přičemž za poškozování se nepovažuje řádné hospodaření prováděné v souladu s platnými právními předpisy nebo v případě smluvní ochrany činnosti dle smlouvy uzavřené s orgánem ochrany přírody. Výjimku ze zákazu poškozování lokality může udělit Ministerstvo životního prostředí, a to pouze z naléhavého důvod převažujícího veřejného zájmu (Stejskal, 2016).

Předběžná ochrana evropsky významných lokalit přestává platit den po dni jejich vyhlášení za evropsky významnou lokalitu zařazenou do národního seznamu nebo po zveřejnění přehledu evropsky významných lokalit, které nebyly zařazeny do národního seznamu²⁶ (Stejskal, 2016).

Ochrana evropsky významných lokalit²⁷

Po vyhlášení EVL je jejich ochrana zajištěna ze zákona formou tzv. základní ochrany a ve stanovených případech pak ochranou zvláštní, tj. vyhlášením za ZCHÚ nebo smluvně.

²³ Nařízení vlády č.73/2016 Sb. a nařízení vlády č. 207/2016 Sb.

²⁴ § 45b zákona č.114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

²⁵ Sporná lokalita je lokalita navržená na základě odborných podkladů, která však nebyla zařazena do národního seznamu.

²⁶ Jedná se především o lokality, ve kterých v průběhu řízení předmět ochrany (nějaký druh) vymizel, byla zlikvidována jeho hnízdní kolonie apod.

²⁷ Podrobněji viz § 45c zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

V rámci základní ochrany jsou EVL chráněny před poškozováním a ničením, využívají se pouze tak, aby nedošlo k závažnému nebo nevratnému poškození nebo ke zničení evropských stanovišť nebo stanovišť evropsky významných druhů vyžadujících územní ochranu tvořících jejich předmět ochrany a aby nedošlo k narušení jejich celistvosti. Pokud chce někdo provádět takové zásahy, které by mohly mít negativní vliv na EVL, musí si předem opatřit souhlas orgánu ochrany přírody. Ke zlepšení či zachování stavu předmětů ochrany v EVL se zpracovává souhrn doporučených opatření (Knotek, 2015).

Souhrn doporučených opatření pro EVL obsahuje odborné a koncepční dokumenty popisující nároky předmětů ochrany a požadovanou péči o tato území. Souhrn doporučených opatření pro EVL slouží jako odborný podklad pro plánování péče orgánem ochrany přírody, je podkladem pro zpracování plánů péče o ZCHÚ, se kterými bývají EVL často v překryvu. Je vhodné doporučené zásady péče integrovat i do lesních hospodářských plánů a osnov (LHP a LHO) (Černíková, 2016).

3.2.3 Sledování stavu ptačích oblastí, evropsky významných lokalit a evropsky významných druhů²⁸

Orgány ochrany přírody mají povinnost sledovat stav ptačích oblastí, evropsky významných druhů a evropsky významných lokalit. Získané informace jsou předány Ministerstvu životního prostředí, které na jejich základě každé 3 roky vypracuje zprávu o plnění ustanovení týkající se ochrany volně žijících ptáků a ptačích oblastí, a každých 6 let zprávu o realizaci opatření ohledně transpozice a implementace evropské právní úpravy týkající se soustavy Natura 2000.

Zpráva obsahuje informace o všech opatřeních, zhodnocení jejich vlivu na stav evropských stanovišť a jejich jednotlivých typů a evropsky významných druhů z hlediska jejich ochrany a hlavní výsledky sledování jejich stavu se zvláštním zřetelem na prioritní typy přírodních stanovišť a prioritní druhy. Tato zpráva se předkládá i veřejnosti (Knotek, 2015).

²⁸ § 45f zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

3.2.4 **Hodnocení důsledků koncepcí a záměrů na evropsky významné lokality a ptačí oblasti**²⁹

Hodnocení důsledků koncepcí a záměrů na evropsky významné lokality a ptačí oblasti se provádí pro všechny koncepce i záměry, které by mohly samostatně či ve spojení s jinými významně ovlivnit předmět ochrany nebo celistvost území evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti. Koncepci nebo záměr nelze schválit, pokud by dle výsledků hodnocení mohl mít negativní vliv na evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti (Stejskal, 2006).

Ten, kdo takový záměr nebo koncepci zamýšlí, je povinen předat jeho návrh orgánu ochrany přírody, který k němu do 15 dnů ode dne doručení žádosti vydá stanovisko. Ve stanovisku se orgán ochrany přírody nezabývá prokazováním významného vlivu, nýbrž možnostmi existence takového vlivu. Stanovisko orgánu ochrany přírody buď vyloučí významný vliv na lokality soustavy Natura 2000 a záměr tak lze realizovat, nebo sdělí, že nelze takový vliv vyloučit a tudíž musí být daný záměr či koncepce předmětem posouzení dle § 45i odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb. a podle ustanovení zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí.

Pokud nelze vyloučit negativní vliv koncepce nebo záměru na lokality soustavy Natura 2000, předkladatel musí zpracovat varianty řešení s cílem negativní vliv na území vyloučit nebo alespoň zmírnit, pokud vyloučení není možné. Pokud neexistuje jiná varianta řešení s menším vlivem, koncepci nebo záměr lze schválit jen z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu a za současného uložení kompenzačních opatření³⁰ (např. vytvoření nové srovnatelné lokality), které jsou nezbytné pro zajištění ochrany a celistvosti území Natura 2000. V případě, že se jedná o prioritní typy stanovišť nebo prioritní druhy živočichů a rostlin, lze koncepci nebo záměr schválit jen z důvodů týkajících se veřejného zdraví, veřejné bezpečnosti nebo příznivých důsledků nesporného významu pro životní prostředí (Stejskal, 2016).

²⁹ § 45h a 45i zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění („Nатурové posuzování vlivů koncepcí a záměrů“)

³⁰ § 45i odst. 9 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění

3.2.5 Hospodaření v lokalitách soustavy Natura 2000

Na území lokalit soustavy Natura 2000 je možno nadále zemědělsky a lesnický hospodařit. Právě společné působení člověka a přírody vedlo v minulosti k tomu, že se dnes na mnoha lokalitách vyskytují evropsky významné druhy nebo společenstva, což se často týká lokalit na zemědělské půdě i běžných hospodářských lesů. Pokud se na lokalitě hospodaří způsobem, který neohrožuje předmět ochrany dané lokality, může být dosavadní způsob hospodaření zachován. Pokud bude potřeba, aby se některé činnosti omezily nebo naopak jiné vykonávaly nad rámec běžného hospodaření, vlastníku či hospodáři bude poskytnuta finanční kompezace³¹ za vzniklé újmy nebo za zvýšené náklady na management (Stejskal, 2006).

V souvislosti se zemědělským a lesnickým hospodařením v lokalitách soustavy Natura 2000 bylo vydáno několik metodických materiálů (Březovják, 2016). V roce 2006 byla publikována „Pravidla hospodaření pro typy lesních přírodních stanovišť v evropsky významných lokalitách soustavy Natura 2000“. Tyto pravidla byly výsledkem dvouleté diskuze pracovní skupiny, která byla tvořena zástupci státní ochrany přírody a subjektů hospodařících v lesích. Další publikací byly „Zásady péče o nelesní biotopy v rámci soustavy Natura 2000“, na které navazuje příručka „Zásady managementu stanovišť druhů v evropsky významných lokalitách soustavy Natura 2000“ [11].

3.3 Charakteristika okresu Břeclav

Okres Břeclav se rozprostírá v nejnižnějším cípu Moravy. Severní část území hraničí s okresy Brno-venkov a Vyškov, západní s okresem Znojmo a východní s okresem Hodonín. Jižní a jihovýchodní hranice je vymezena sousedními státy Rakouskem a Slovenskem. Poloha řešeného území v rámci Jihomoravského kraje a České republiky je znázorněna na Obr. 1, samotný okres pak na Obr. 2.

Z administrativního hlediska se okres Břeclav člení na 63 obcí a území okresu je dále rozděleno na tři správní obvody obcí s rozšířenou působností Břeclav, Hustopeče a Mikulov [12]. K 1. 1. 2016 zaujímá okres Břeclav rozlohu 1 038 km² a žije zde přes 115 tisíc obyvatel [13].

³¹ § 58 zákona č. 114/1992 Sb., v platném znění a prováděcí vyhláška č. 432/2005 Sb.

Obr. 1. Poloha okresu Břeclav v rámci Jihomoravského kraje a České republiky

Zdroj: [14]

Obr. 2. Okres Břeclav

Zdroj: [15]

Oblast Břeclavska je poměrně pestrá a v rámci České republiky i do jisté míry výjimečná. Je to dáno hned několika pozoruhodnými okolnostmi, jako jsou geologická stavba území, přítomnost velkých řek, členitost zemského povrchu, suché a teplé podnebí či zeměpisná poloha na rozhraní karpatské a panonské oblasti (Kordiovský, Danihelka, 1999). Břeclavsko je významné také pro své dvě ojedinělé oblasti - biosférickou rezervaci Dolní Morava a světové přírodní a kulturní dědictví Lednicko-

valtický areál, přičemž ochrana obou těchto území je zaručena mezinárodně světovou organizací UNESCO. Lednicko-valtický areál o rozloze bezmála 300 km², je se svými četnými historickými objekty, zahradní architekturou, rybníky i sítí cyklistických tras považován za nejrozsáhlejší člověkem uměle vytvořené území Evropy [16]. Dalšími zajímavými oblastmi jsou např. na folklórní tradice bohaté Podluží s centrem v Břeclavi, dále vinicemi hojné Hustopečsko v severní části Břeclavska a Novomlýnské nádrže, jakožto významná ornitologická lokalita [17].

Charakter krajiny je dán plochým reliéfem s převládajícími poli, vinicemi, borovými, dubovými, habrovými a akátovými lesíky na písčích, lužními lesy, ojedinělými malými pohořími z vápnitých hornin, četnými vodními plochami, ale také početnými památkami a lidovými tradicemi (Culek, Grulich a kol., 2013). Povrchový ráz Břeclavska ovlivňují poslední výběžky Českomoravské vrchoviny pronikající od západu, přibližující se k oblouku Karpatských hor, kde se moravské úvaly otevírají do Vídeňské pánve a do panonské nížiny. Z rovinaté oblasti kolem řeky Dyje a blízkého ústí řeky Svatky se prudce zvedají strmé vápencové skály Pavlovských vrchů, tvořící malebnou dominantu jižní části okresu (Školl, 1992).

Průměrná nadmořská výška okresu se pohybuje okolo 200 m. Nejvyšším bodem Pavlovských vrchů a zároveň i celého Břeclavska je vrch Děvín s nadmořskou výškou 550 m, naopak nejnižší položený bod okresu s nadmořskou výškou 148 m je v místě soutoku Moravy a Dyje na tzv. trojzemí jižně od Lanžhota (Kordiovský, Danihelka, 1999).

3.3.1 Biogeografie

V rámci biogeografického členění České republiky spadá zájmová oblast do Severopanonské podprovincie a je tvořena Dyjsko-moravským, Hustopečským, Mikulovským a z malé části také Lechovickým regionem (Culek, Grulich a kol., 2013).

Flóra

Charakteristické je velmi teplé podnebí, jemuž se přizpůsobila i výrazně teplomilná biota. Téměř celé území spadá do 1. dubového vegetačního stupně, pro něhož je typickým zástupcem dub pýřitý (*Quercus pubescens*). Okrajově je zastoupen i 2. buko-dubový vegetační stupeň s přirozeným výskytem habru obecného (*Carpinus betulus*) a na stinném severním až severozápadním svahu Pálavy se vyskytuje také 3. vegetační stupeň dubo-bukový (Culek, Grulich a kol., 2013). Naproti tomu jižní a východní

kamenité stráně Pálavy hostí stepní vegetaci, mající na vyhřátých svazích ideální možnost rozvoje (Pleva, 1968).

Vegetace je tvořena převážně společenstvy doubrav a dubohabřin, velmi charakteristické jsou také tvrdé luhy se zastoupením jasanu úzkolistého (*Fraxinus angustifolia*). Dále se v menší míře vyskytují bažinné olšiny i rašelinné vrbiny. Primární ostrůvkovité bezlesí je tvořeno společenstvy skalních stepí. Ve flóře je častý výskyt druhů, které svým rozšířením na území jižní Moravy dosahují svého absolutního okraje areálu. Jedná se např. o kosatec nízký (*Iris pumila*), pampelišku pozdní (*Taraxacum serotinum*), jitrocel nejvyšší (*Plantago altissima*) či bleduli letní (*Leucojum aestivum*) (Culek, Grulich a kol., 2013).

Fauna

Teplomilná fauna savců je zastoupena stepními a polními druhy, např. system obecným (*Spermophilus citellus*) a tchořem stepním (*Musela eversmanii*). Z plazů je reprezentovaná ještěrka zelená (*Lacerta viridis*) a z ptáků dudek chocholatý (*Upupa epops*). Mezi nejtypičtější zástupce z druhově velmi bohaté hmyzí říše patří např. kobylka sága (*Saga pedo*), nesytky šalvějová (*Chamaesphecia colpiformis*), z brouků střevlík uherský (*Carabus hungaricus*) a chrobák jednorohý (*Bolbelamus unicornis*), dále např. mravenec lužní (*Liometopum mrocrocerhalum*), z pavouků slíďák tatranský (*Hogna sigoriensis*) a mnoho dalších. Z významných druhů, které jsou pro ostatní části České republiky vzácné, tvoří nejnápadnější početné populace martináč hrušňový (*Saturnia pyri*), zlatohlávek skvostný (*Protaetia speciosissima*) či roháč obecný (*Lucanus cervus*). Pro pestrá nivní společenstva je typický např. skokan štíhlý (*Rana dalmatina*), užovka obojková (*Natrix natrix*) a netopýr rezavý (*Nyctalus noctula*). Mezi typické ptáky patří moudivláček lužní (*Remiz pendulinus*), cvrlička říční (*Locustella fluviatilis*), volavka popelavá (*Ardea cinerea*), luňák hnědý (*Milvus migrans*) a husa velká (*Anser anser*). Vodní síť náleží k úmoří Černého moře. Typickými druhy ryb jsou cejn perleťový (*Abramis sapa*) a vranka pruhoploutvá (*Cotus poecilopus*) a stálým obyvatel zdejších řek se stal i bobr evropský (*Castor fiber*) (Culek, Grulich a kol., 2013).

3.3.2 Geologické, pedologické a geomorfologické podmínky

Převážnou část břeclavského okresu zaujímají poměrně široké úvaly Dyje a Moravy, tedy nížinaté území Dyjsko-svrateckého a Dolnomoravského úvalu a dále oblast Středomoravských Karpat, jež je tvořena útvary Dunajovických kopců, Pavlovských vrchů, Pouzdřanských kopců, Šakvického vrchu, Staré hory, Hustopečské brány, Zaječického kopce a Kloboucké pahorkatiny [12].

Z hlediska geomorfologického členění spadá zájmové území zásluhou své polohy na předělu Karpat a Panonské pánve do několika geomorfologických jednotek v následující posloupnosti:

Oblast: Apisko-himalájská

- Podoblast: Karpaty
 - Provincie: Západní Karpaty
 - Soustava: Vněkarpatské sníženiny
 - Podsoustava: Západní Vněkarpatské sníženiny
 - Soustava: Vnější Západní Karpaty
 - Podsoustava: Jihomoravské Karpaty
 - Podsoustava: Středomoravské Karpaty
 - Provincie: Západokarpatská pánev
 - Soustava: Vídeňská pánev
 - Podsoustava: Jihomoravská pánev (Demek, Mackovčín a kol., 2014).

Pro oblast Břeclavska jsou typické převážně nezpevněné sedimenty – spraše, slabě vápenité písky s příměsí spraše a sedimenty širokých řek. Na spraších se nachází typické černozemě, na dnech plochých sníženin také černice. V lesních komplexech jsou vyvinuty hnědozemě na spraších a svahovinách z flyšových hornin, na písčích se nacházejí kambizemě. Na vápencích jsou vyvinuty typické tmavé rendziny. Převažující je reliéf rovin a pahorkatin, pouze oblast Pálavy má charakter vrchoviny až hornatiny. Území je ojedinělé výskytem tvrdých hornin – vápenců (Culek, Grulich a kol., 2013).

Místy se vyskytují také flyšové horniny – jílovce a pískovce, slíny, vápenité jíly, šterky podél řek, váté písky ale i četné krasové útvary (jeskyně na Turoldu). Působením přítomných řek je velmi častý výskyt fluvialních usazenin tvořených spodním

šterkopísčítým souvrstvím a svrchním souvrstvím hlín a hlinitých písků. Zajímavostí jsou tzv. hrůdy, nízké terasy s povrchem převátým v přesypy, vystupující uprostřed niv (Demek, Mackovčín a kol., 2014).

3.3.3 Klimatické podmínky

Okres Břeclav, ležící v teplé klimatické oblasti, patří k nejteplejším oblastem jižní Moravy. Dle Quittovy klasifikace náleží celé území do oblasti s nejteplejším podnebím v ČR – jedná se o klimatickou oblast T4, která je pouze okrajově lemována jednotkou T2 s poněkud kratším, chladnějším a vlhčím létem. Oblast T4 se vyznačuje velmi dlouhým létem, velmi teplým a suchým, přechodné období je velmi krátké, s teplým jarem a podzimem, zima je krátká, mírně teplá a suchá až velmi suchá s velmi krátkým trváním sněhové pokrývky (Quitt, 1971).

Průměrná roční teplota vzduchu se pohybuje okolo 9 °C, přičemž na jaře dosahuje 9 - 10 °C, v létě 17 °C, na podzim 9 - 10 °C a v zimním období -1 – 0 °C. Na Břeclavsku se vyskytuje přibližně 60 – 70 letních dní, naopak mrazových dní je kolem 100 – 110. Průměrný roční úhrn srážek se pohybuje v rozmezí 500 - 550 mm. Ve vegetačním období je srážkový úhrn 300 – 350 mm, zatímco přes zimní období spadne srážek o něco méně, a sice okolo 200 – 300 mm. Dní se sněhovou přikrývkou se v zájmové oblasti vyskytuje 40 – 50, jasných dní 110 – 120 a dní zatažených 50 – 60. Vítr se pohybuje rychlostí v ročním průměru 3 – 4 m/s, v okolí Novomlýnských nádrží dosahuje rychlosti 5 – 6 m/s (Tolasz a kol., 2007).

Podnebí je tedy velmi teplé a suché. Avšak klima niv je charakteristické přízemními teplotními inverzemi a je chladnější než v okolních pahorkatinách. Teplotní inverze zasahují až do výše 100 m nad dna sníženin, z tohoto důvodu jsou vinice vysazovány jen ve vyšších polohách. Srážky rostou od západu k východu a k návětrnému svahu Pálavy. Severozápadní srážky Pálavy patří rovněž k nejchladnějším polohám členitého reliéfu oblasti, v níž se vyskytuje také několik chráněných a mimořádně teplých poloh. Dále se na Pálavě a v menší míře i na Dunajovických kopcích uplatňuje tzv. hilltoping, tedy vrcholový fenomén představující párovací strategii (Culek, Grulich a kol., 2013).

3.3.4 Hydrologické podmínky

Břeclavskem protékají dvě významné moravské řeky, a sice Dolnomoravským úvalem řeka Morava a Dyjsko-svrateckým úvalem řeka Dyje, dále také Jevišovka, Jihlava a Svratka.

Na území okresu se nachází národní přírodní rezervace Lednické rybníky, jedna z nejstarších dochovaných rybníčních soustav na Moravě pocházející z 15. století. Součástí této rozsáhlé soustavy rybníků o celkové rozloze přes 1 000 ha, využívané k chovu ryb, je i největší moravský rybník Nesyt s rozlohou 315 ha. Dalšími většími rybníky jsou rybník Novoveský, Vrkoč, Apollo a Hlahovecký [18].

Ráz krajiny byl výrazně ovlivněn vybudováním soustavy vodních děl Nové Mlýny na dolním toku Dyje dokončených koncem 80. let 20. století. Jedná se o kaskádu tří vodních nádrží (horní Mušovská, střední Věstonická, dolní Novomlýnská) o rozloze 3 226 ha, situovaných pod Pavlovskými vrchy, na jejichž místě byla původně lužní krajina. Přesto se však příroda dokázala alespoň částečně obnovit a Věstonická nádrž byla po několika letech vyhlášena za přírodní rezervaci. Novomlýnské nádrže byly vybudovány se snahou zabránit případným povodním a nyní slouží mimo jiné k rekreaci, chovu ryb a k provozování vodních sportů [19].

V současné době patří právě Věstonická nádrž, Lednické rybníky i lužní lesy v oblasti soutoku Dyje a Moravy mezi nejvýznamnější lokality pro hnízdění vodního ptactva [12].

3.3.5 Ochrana přírody a krajiny na Břeclavsku

Předmětem ochrany přírody a krajiny na Břeclavsku je rozmanitá škála přirozených, nebo málo ovlivněných ekosystémů. Mezi ty nejcennější patří např. porosty lužních lesů, mokřadní a vodní společenstva, teplomilné doubravy, dubohabřiny, skalní a stepní společenstva či slaniska. Cílem ochrany je především udržení či zlepšení současného stavu území, případně jeho ponechání samovolnému vývoji. V zájmové oblasti se nacházejí jak lokality národního systému chráněných území (zvláště chráněná území), tak i mezinárodně uznávané oblasti (Natura 2000, UNESCO) [20].

Národní systém chráněných území (zvláště chráněná území)

Prostřednictvím zvláště chráněných území vyhlášených podle zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny je na Břeclavsku zajištěna ochrana hned několika území, jež jsou přírodovědecky či esteticky významná nebo jedinečná. Maloplošných zvláště

chráněných území je v současné době vyhlášeno celkem 54, z toho 7 národních přírodních rezervací (NPR), 6 národních přírodních památek (NPP), 15 přírodních rezervací (PR) a 26 přírodních památek (PP). Celkový přehled těchto území je uveden v **Příloze. 1**. Z velkoplošných zvláště chráněných území se na území Břeclavska nachází chráněná krajinná oblast (CHKO) Pálava [21].

CHKO Pálava s rozlohou 83 km² představuje harmonicky utvářenou krajinu s charakteristickým reliéfem tvořeným vápencovým bradlem s velmi bohatou skalní a stepní květenou a zvířenou. Nadmořská výška území se pohybuje od 163 do 554 m [22]. Celému území dominují Pavlovské kopce vystupující z okolní rovinaté krajiny, které již v minulosti byly důležitým orientačním bodem, o čemž svědčí i četná paleontologická naleziště. Pavlovské kopce netvoří souvislý hřeben, ale řada od sebe oddělených vyvýšenin, z nichž každá se od jiné liší po stránce morfologické i vegetační (Pleva, 1968). V CHKO Pálava se nachází 4 národní přírodní rezervace, 1 národní přírodní památka, 5 přírodních rezervací a 5 přírodních památek. Jako chráněná krajinná oblast byla Pálava vyhlášena v roce 1976. O deset let později, v roce 1986, byla CHKO Pálava dekretem UNESCO Programu člověk a biosféra vyhlášena Biosférická rezervace (BR) Pálava, čímž byla uznána jako součást mezinárodní sítě biosférických rezervací. V roce 2003 bylo toto území rozšířeno o sousední Lednicko-valtický areál, lužní lesy na soutoku Moravy a Dyje a na Tvrdonicku a stalo se tak součástí podstatně větší biosférické rezervace Dolní Morava [21].

Mezinárodní systém chráněných území (Natura 2000, biosférická rezervace)

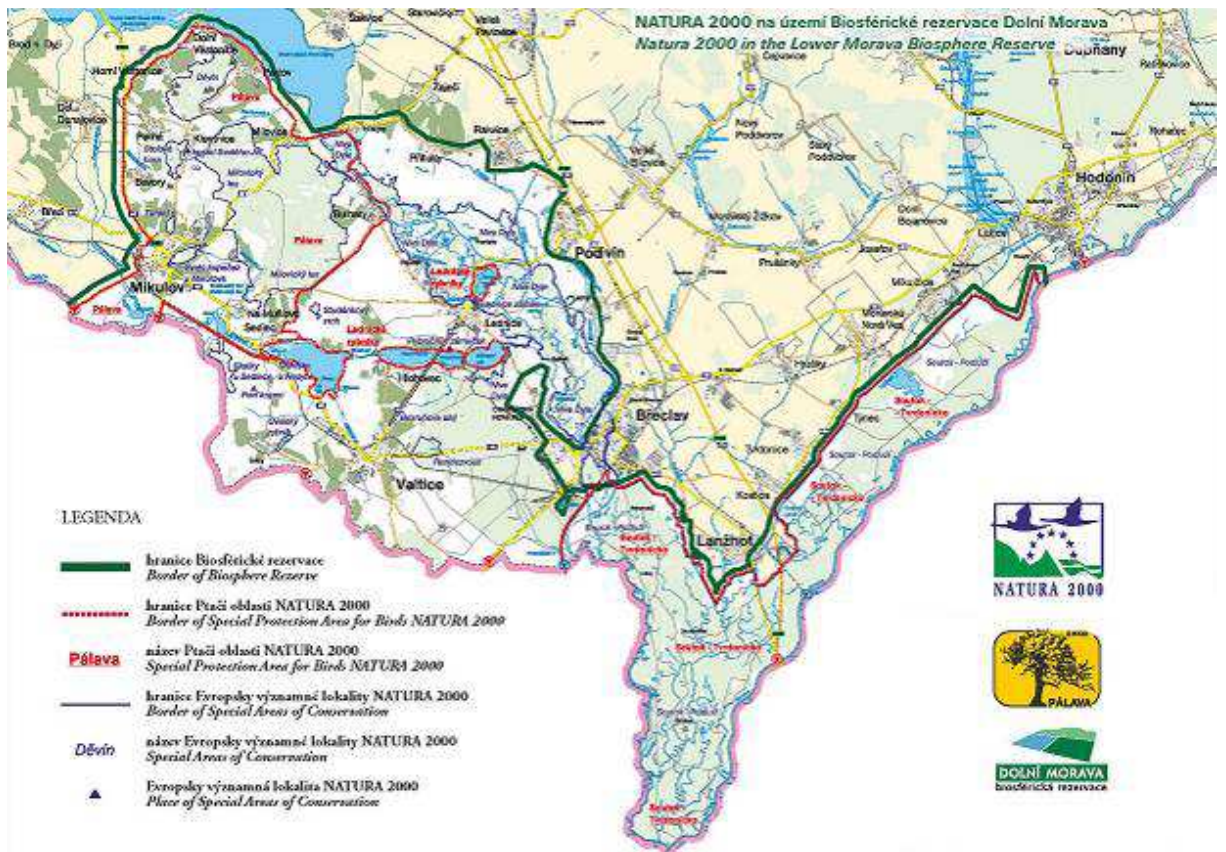
V rámci územní soustavy Natura 2000 je z evropského kontextu v zájmovém území zajištěna ochrana několika významných lokalit. Soustavu Natura 2000 na Břeclavsku tvoří celkem 44 evropsky významných lokalit (EVL) a 5 ptačích oblastí (PO). Evropsky významné lokality zajišťují ochranu evropsky významných druhů rostlin, živočichů a přírodních stanovišť, ptačí oblasti chrání volně žijící ptáky [24].

Mezi nejrozsáhlejší území soustavy Natura 2000 patří EVL Soutok – Podluží a Niva Dyje, které jsou tvořeny převážně rozsáhlými porosty lužních lesů. Lužní krajina při dolním toku řeky Dyje, především území mezi vodním dílem Nové Mlýny a soutokem Dyje s Moravou, je ojedinělou oblastí v celé střední Evropě. Tyto lesy, zastoupené velmi cennými druhy dřevin, protkané sítí kanálů, mrtvých ramen a tůní, byly pro svou významnost zapsány v roce 1993 do seznamu Ramsarské konvence pod názvem Mokřady dolního toku Dyje. Velkou hrozbu pro zachování lužní krajiny představovaly

v průběhu osmdesátých let vodohospodářské úpravy a v řadě míst napřímení toku Dyje, což vedlo mimo jiné ke stabilizaci hladiny podzemní vody v nižší úrovni než byl předcházející stav. Přitom právě zvýšená hladina podzemní vody a možnost výskytu pravidelných záplav je pro zachování mokřadů a lužních lesů podmiňující. Luhy jižní Moravy představují unikátní ekosystém zachovávající rozmanité formy rostlinného i živočišného života. Navíc mají nezastupitelnou retenční funkci, tedy schopnost zadržovat velké množství vody v krajině. Dále se také velmi účinně podílejí na odstraňování přebytků živin, především dusíku a fosforu z vod (Kovaříková, 1996).

Známými PO jsou lokality Soutok-Tvrdonicko, Pálava, Lednické rybníky či střední Věstonická nádrž vodního díla Nové Mlýny. Právě Novomlýnské nádrže představují nejvýznamnější zimoviště pro některé severské druhy hus, kterých se tu může vyskytovat i několik desítek tisíc kusů. Velmi významný je i výskyt několika desítek mořských orlů, kteří zde rovněž zimují [18]. Další významné populace ptáků, jenž mají svá hnízdiště na těchto evropsky chráněných lokalitách, tvoří např. čáp bílý, strakapoudi, luňáci, včelojed lesní, ledňáček říční a mnoho dalších druhů nejen vodních ptáků, jak je podrobněji uvedeno u jednotlivých lokalit v **Příloze. 2.**

Území biosférické rezervace bylo vyhlášeno prostřednictvím Organizace spojených národů (UNESCO) k naplňování cílů celosvětového programu Člověk a biosféra (Man and the Biosphere - MAB), který má podpořit rozumné a trvale udržitelné využívání přírodních zdrojů a zlepšení vztahů mezi člověkem a přírodou. Od ostatních chráněných území se tedy odlišuje tím, že není zaměřena pouze na ochranu přírody, ale respektuje a podporuje i lidské činnosti v krajině, jenž směřují k jejímu pozitivnímu trvale udržitelnému rozvoji a využití. Biosférická rezervace Dolní Morava byla vyhlášena v roce 2003 a rozkládá se na ploše 354 km². Na rozsáhlém území biosférické rezervace se nachází také další chráněné oblasti, např. ze soustavy Natura 2000 jak je znázorněno na Obr. 3. [26].

Obr. 3. Natura 2000 na území Biosférické rezervace Dolní Morava
 Zdroj: [27]

4 METODIKA

V praktické části diplomové práce byly pro srovnání a vyhodnocení změn v krajině použity letecké snímky a metoda komparativní (srovnávací).

Dále byla využita metoda SWOT analýzy, což je univerzální analytická technika zaměřená na zhodnocení vnitřních a vnějších faktorů ovlivňujících úspěšnost organizace či nějakého konkrétního záměru. SWOT analýza je nejčastěji používána jako situační analýza v rámci strategického řízení. Jejím autorem je Albert Humphrey, který ji navrhl v šedesátých letech 20. století. SWOT je zkratka z počátečních písmen anglických názvů jednotlivých faktorů: Strengths – silné stránky, Weaknesses – slabé stránky, Opportunities – příležitosti, Threats – hrozby. Cílem SWOT analýzy je tedy identifikovat a následně omezit slabé stránky, podporovat silné stránky, hledat nové příležitosti a znát hrozby [28].

5 VÝSLEDKY A DISKUZE

5.1 Podrobná charakteristika území – PO Soutok-Tvrdonicko

Ptačí oblast (PO) Soutok-Tvrdonicko byla vyhlášena nařízením vlády č. 26/2005 Sb. ze dne 15. prosince 2004. Předmětem ochrany této PO jsou populace čápa bílého (*Ciconia ciconia*), včelojeda lesního (*Pernis apivorus*), luňáka hnědého (*Milvus migrans*), luňáka červeného (*Milvus milvus*), raroha velkého (*Falco cherrug*), ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*), žluny šedé (*Picus canus*), strakapouda prostředního (*Dendrocopos medius*), lejska bělokrkého (*Ficedula albicollis*) a jejich biotopy.

Cílem ochrany je zachování a obnova ekosystémů významných pro výše jmenované druhy ptáků v jejich přirozeném areálu rozšíření a zajištění podmínek pro zachování populací těchto druhů ptáků ve stavu příznivém z hlediska jejich ochrany [29].

Ptačí oblast Soutok-Tvrdonicko se nachází na jižní Moravě, v údolní nivě dolních toků řek Moravy, Dyje a Kyjovky. Plošně členité území zaujímá 41 km na délku a 3-5 km na šířku. Vyskytuje se na území dvou okresů - Břeclav a Hodonín, z čehož převážná většina spadá do okresu Břeclav (viz Tab. 3.). PO se dotýká těchto katastrálních území: Břeclav, Hodonín, Kostice, Lanžhot, Mikulčice, Moravská Nová Ves, Poštorná, Tvrdonice, Týnec na Moravě. Nadmořská výška oblasti se pohybuje od 146 do 168 m.

Oblast je protkána sítí kanálů, járků, slepých ramen a stálých a periodických tůní. Zhruba 67 % území je tvořeno lesy – především lužními lesy. Hlavní dřeviny tvrdého luhu jsou dub letní, jasan úzkolistý a ztepilý, dále jsou zastoupeny babyka, habr, lípy, jilm a další. Na podmáčených stanovištích jsou zastoupeny dřeviny měkkého luhu – topoly a vrby. V menší míře se vyskytují topolové monokultury a nepůvodní dřeviny – dub cer, ořešák černý, jírovec maďal a další. Na některých hrúdech jsou pěstovány porosty borovice lesní a černé. Nivní louky zabírají přes 800 ha a mají velký význam pro ptactvo i další složky živé přírody. V severní části obory Soutok se vyjímají solitérní staleté duby [29].

Obora Soutok je největší oborou v České republice, rozkládá se jižně od měst Břeclav a Lanžhot a má tvar trojúhelníku. Severní hranici tvoří stará silnice spojující obě zmíněné obce, západní stranu ohraničuje řeka Dyje, východní pak tvoří řeka Morava [30].

Obr. 4. Mapa PO Soutok-Tvrdonicko

Zdroj: [31]

Tab. 1.. Rozloha PO

Zdroj: [32]

Celková rozloha PO (ha)	9575.61
Okres Břeclav	8705.07
Okres Hodonín	870.54

Tab. 2. Přehled stanovišť PO

Zdroj: [32]

Přehled stanovišť		
Celková rozloha lokality	%	9575.61 ha
z toho prioritních naturových biotopů	2.29	219.52
z toho neprioritních naturových biotopů	59.62	5709.65
z toho ostatních přírodních biotopů	2.18	209.48
z toho X biotopů	20.83	1995.56

Pozn.: Údaje platné k datu vyhlášení ptačí oblasti

Vysvětlivky k tabulce:

Stanoviště (habitaty, biotopy)

Stanoviště (habitaty) v zájmu evropských společenství vyskytující se na území ČR stanovuje vyhláška č. 74/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 166/2005 Sb. [33]

V rámci ČR byl za základní jednotku mapování stanovišť zvolen biotop. Mezi biotopy a habitaty je stanoven převodní vztah.

Typy biotopů:

- prioritní naturové biotopy - biotopy náležející prioritním habitatům;
- neprioritní naturové biotopy - biotopy náležející ostatním habitatům;
- ostatní přírodní biotopy - biotopy, které nenáležejí habitatům, ale jde o přírodní společenstva;
- přírodní biotopy - kategorie shrnující předchozí tři typy biotopů;
- X biotopy - biotopy silně ovlivněné nebo vytvořené člověkem [34].

Z tabulky je patrné, že více jak polovinu území zahrnují neprioritní naturové biotopy. Prioritní naturové biotopy zahrnují zhruba 2 % lokality.

5.1.1 Ornitologický význam

Ptačí oblast Soutok-Tvrdonicko patří k ornitologicky nejvýznamnějším oblastem v rámci celé České republiky. Bylo zde zjištěno okolo 240 druhů ptáků. Oblast je významná jako hnízdiště, tahová zastávka a zimoviště.

Zejména soutok je velice atraktivní pro dravce, kterých tu pravidelně hnízdí 10 - 11 druhů a u dalšího jednoho (dvou) druhu jsou zaznamenávány pokusy o zahnízdění. Nachází se zde jediné hnízdiště orla královského (*Aquila heliaca*) a největší populace luňáka hnědého (*Milvus migrans*), luňáka červeného (*Milvus milvus*), raroha velkého (*Falco cherrug*) a zřejmě i včelojeda lesního (*Pernis apivorus*) v České republice. Unikátní je podzimní tahové shromaždiště a společné nocoviště luňáků červených (nejvíce v říjnu 2000 – 132 ex.). Tento druh zde i pravidelně zimuje v počtu až 57 jedinců (leden 2005). Významné je i pravidelné zimování orla mořského (*Haliaeetus albicilla*) a společné zimní nocoviště motáka pilicha (*Circus cyaneus*) v neposečených porostech na Košárských loukách, v některých letech obývané společně s kalousem pustovkou (*Asio flammeus*).

Charakteristickým druhem celé oblasti je čáp bílý (*Ciconia ciconia*), který hnízdí jednak ve společných lesních koloniích s volavkou popelavou (*Ardea cinerea*), jednak

ve volných koloniích na solitérních dubech i jednotlivě na různých místech. Na starých a dominantních stromech ve starých stejnověkových porostech nebo ve věkově rozrůzněných porostech, i na výstavních uvnitř mladších porostů staví hnízda čáp černý (*Ciconia nigra*), jehož lovišti jsou veškeré vodní plochy i toky v oblasti.

Staré porosty lužních lesů představují významná refugia dutinových hnízdičů, z nichž tři druhy, žluna šedá (*Picus canus*), strakapoud prostřední (*Dendrocopos medius*) a lejsek bělokrký (*Ficedula albicollis*), patří mezi druhy, jež jsou předmětem ochrany ptáčích oblastí.

Další významní hnízdiči jsou ptáci nivních luk, např. chřástal polní (*Crex crex*), bekasina otavní (*Gallinago gallinago*) nebo vodouš rudonohý (*Tringa totanus*), a ptáci vodní a mokřadní, např. kachny, chřástalovití, nepravidelně husa velká (*Anser anser*). Na neregulovaném úseku Dyje hnízdí ledňáček říční (*Alcedo atthis*), písík obecný (*Actitis hypoleucos*), kulík říční (*Chradrius dubius*) a břehule říční (*Riparia riparia*). Dále zde hnízdí např. krutihlav obecný (*Jynx torquilla*), ťuhýk obecný (*Lanius collurio*), strnad luční (*Miliaria callandra*) a další.

Během jarních záplav se na nivních loukách vyskytují velká hejna brodivých (*Ciconiiformes*), vrubozobých (*Anseriformes*) a bahňáků (*Charadriiformes*).

Co se týče dravců, významné je unikátní podzimní tahové shromaždiště a společné nocoviště luňáků červených.

V zimním období je nejvýznamnější zimování vodního ptactva na řekách Dyji a Moravě, kde se shromažďuje až několik tisíc jedinců, především kachen, včetně druhů velmi vzácných. Významné je i zimování orla mořského (*Haliaeetus albicilla*) [35].

5.1.2 Překryv s chráněným územím a další ochranné režimy na území PO

Ptačí oblast Soutok-Tvrdonicko se překrývá s šesti dalšími chráněnými územími:

- Evropsky významná lokalita Soutok - Podluží
- Národní přírodní rezervace Cahnov – Soutok
- Národní přírodní rezervace Raňšpurk
- Přírodní rezervace Františkův rybník
- Přírodní rezervace Skařiny
- Přírodní rezervace Stibůrkovská jezera [36].

Na území ptačí oblasti se také nachází mokřad mezinárodního významu – „Mokřady dolního Podyjí“, vyhlášený dle Ramsarské úmluvy. Ramsarská úmluva o ochraně mokřadů, které mají význam především jako biotopy vodního ptactva, byla sjednána v roce 1971 v íránském městě Ramsar [37].

Celá ptačí oblast se vyskytuje na území Biosférické rezervace Dolní Morava, která je zde vyhlášena od roku 2003 [26].

5.1.3 Geomorfologie a biogeografie

Ptačí oblast Soutok-Tvrdonicko se nachází v panonské biogeografické oblasti, v Dyjsko-Moravském bioregionu. Z hlediska geomorfologického členění spadá PO do soustavy Vídeňská pánev, podsoustavy Jihomoravská pánev, celku Dolnomoravský úval a podcelku Dyjsko-moravská niva [31].

Dyjsko-moravská niva je akumuláční plošina niv řeky Moravy a Dyje. Geologické podloží tvoří neogenní sedimenty vídeňské pánve, které jsou překryty nánosy čtvrtohorních fluviálních sedimentů. Niva je tvořena převážně souvrstvím pleistocénních štěrkopísků, které překrývají holocenní písčitohlinité povodňové hlíny s roztroušenými valouny. Velká akumulace povodňových hlín je v oblasti Moravy a Dyje i důsledkem tisícileté činnosti člověka v celém povodí obou velkých řek.

Fluviální sedimenty tvoří několikastupňovou soustavu říčních teras, která je rozčleněna starými koryty a meandry řeky Dyje. Na vyšších místech mohou být naváty překryvy spraší, sprašových hlín a vátých písků. Četné říční meandry byly protnuty umělými koryty a vyskytují se zde mrtvá ramena. Uprostřed vystupují nízké terasy převáté v přesypy, tzv. hrůdy.

V oblasti byla rovněž prováděna těžba štěrkopísků, ropy a zemního plynu [38].

5.1.4 Pedologické podmínky

Převažujícím půdním typem v nivě je těžší, živinami bohatá fluvizem povodňových sedimentů. Fluvizemě se vyskytují především v lesních porostech. Objevují se hlavně modální, glejové, oglejené a kambické subtypy. Dále od vodních toků, na zemědělsky obdělávaných půdách, se vyskytují černice vyvinuté z karbonátových eolických uloženin. Na místa s vyšší hladinou podpovrchové vody jsou vázány gleje fluvického typu, na tzv. hrůdech zase najdeme především regozemě arenické a kambizemě arenické přecházející ve fluvizemě arenické až kambické. V malé míře do území zasahují

černozemě modální ze spraší, případně černozemě arenické. Část výměry také zahrnuje antropogenní půdy – antropozemě [38].

Do přirozeného vývoje půd lužního lesa zasáhl člověk výrazně tím, že při vodohospodářských úpravách v průběhu výstavby ochranných hrází likvidoval tehdy běžnou, prakticky každoroční inundaci území, dále tím, že při obnově lesních porostů narušuje plošně na pasekách při klučení pařezů a při pojezdech těžké mechanizace povrchový, málo humózní horizont (Hrib, Kordiovský, 2004).

5.1.5 Hydrologické podmínky

Z hlediska hydrologie spadá území do povodí řek Moravy a Dyje. Dyje ústí do řeky Moravy v nadmořské výšce 148 m na česko-slovensko-rakouském trojmezí, při průtoku $109 \text{ m}^3/\text{s}$. Od soutoku Moravy a Dyje jsou vody odváděny do 70 říčních km vzdáleného Dunaje a dále do Černého moře. Morava nemá v zájmové oblasti žádné pravostranné přítoky z důvodu vybudované protipovodňové hráze, pouze 700 m nad samoným soutokem se do ní vlévá voda ze systémů kanálů, starých ramen a meandrů. Největším přítokem Dyje je řeka Kyjovka, která teče souběžně s Moravou, a do Dyje ústí 6 říčních km nad soutokem obou řek. Další z toků, které se v oblasti vyskytují, je Svodnice [39].

Oblast je protkána hustou sítí kanálů, járků, slepých a mrtvých ramen a stálých a periodických tůní [29].

Od roku 1982 je zde vyhlášena chráněná oblast přirozené akumulace vod (CHOPAV) Kvartér řeky Moravy [38].

5.1.6 Klimatické podmínky

Celé území ptačí oblasti patří do teplé klimatické oblasti T4 (klasifikace dle Quitta), která je charakteristická velmi dlouhým, velmi teplým a velmi suchým létem, velmi krátkým přechodným obdobím, teplým jarem a podzimem. Zima je krátká, mírně teplá a suchá až velmi suchá, s velmi krátkým trváním sněhové pokrývky. Průměrná roční teplota je 9°C , úhrn srážek činí 500-550 mm [39].

5.1.7 Historie

Oblast Moravy a Dyje byla díky orografickým a klimatickým vlastnostem osídlena již v neolitu (před 6000-2500 lety). V té době zde nedocházelo k častým či rozsáhlým záplavám. Ve 13. století došlo k řadě změn. Díky masivním těžbám dřeva

v podhorských oblastech se začaly zanášet údolí řek, při nichž vznikaly písečné náplavy, tzv. hrúdy, na kterých se postupně uplatnila dubohabrové společenstva, a začalo docházet k častým povodním [39]. Reakcí na ně byl vznik lužních lesů a mozaiky mokřadů a pravidelně zaplavovaných luk. (Rigasová a kol., 2002)

Krajinu u soutoku Moravy a Dyje naši předkové ovlivňovali již od 11. století. Stavby hradišť doplňovali protipovodňové stavby, vznikaly četné hráze a valy. S narušováním vodního režimu sloužily meliorace k odvádění přebytečné vody během záplav, i k zavlažování pozemků v suchých obdobích. Za většinu těchto staveb budovaných během 19. století stojí Lichtenštejnové. Po vyvlastnění lichtenštejnského majetku však většina těchto kanálů přestala být udržována a pozbyla funkčnosti [40].

Lesy na Břeclavsku člověku nejprve poskytovaly obydlí a obživu. S rozvojem zemědělských aktivit docházelo k dalším nárokům na využití dřeva - na otop, stavební dříví či zemědělské nástroje. Docházelo ke žďáření (vypalování lesů), klučení (vytrhávání pařezů), pastvě v lesích nebo hrabání steliva. Poté se v lesích polařilo (pěstování zemědělských plodin pod lesním porostem nebo na vzniklé pasece). Díky bohatství rodu Liechtensteinů nedocházelo k tak výrazným zásahům v lesích, jako tomu bylo na okolních panstvích. Tak se zde dosud, i když jen na malé části, zachovala území s pralesovitým charakterem.

Po 2. světové válce byly lesy znárodněny a tvořily nárazníkové hraniční pásmo. Hospodářské činnosti v území byly značně omezeny, což mělo mj. vliv i na věkovou strukturu porostů. Další významný vliv na charakter lesních porostů mělo zřízení obory Soutok pro chov jelení a daňčí zvěře v 60. letech 20. století a změna vodního režimu po výstavbě vodního díla Nové Mlýny a dalších vodohospodářských úpravách [39].

5.1.8 Krajinářské úpravy

Velký vliv na vodní režim krajiny měly komplexní vodohospodářské úpravy, které na jihu Moravy proběhly v 70. a 80. letech 20. století. Cílem těchto úprav byla ochrana pozemků, obcí a významných objektů před záplavami a zlepšení podmínek pro zemědělství.

Ke změně vodního režimu došlo po regulaci řek Moravy a Dyje a po výstavbě Vodního díla Nové Mlýny. Byl negativně ovlivněn záplavový režim lužního lesa a hladina podzemní vody klesla asi o 90 cm (Hrib, Kordiovský, 2004). Aby se zamezilo dalšímu poškození lužní krajiny, začaly vznikat na začátku 90. let projekty na

revitalizaci lužních lesů. Řešilo se přivedení vody pomocí kanálů, s možností umělého povodňování a zvodnění horních půdních horizontů. V průběhu devadesátých let pak vznikala soustava kanálů, stavidel, stavítek, propustů a hradítek s možností ovlivňovat hladinu vody v periodických i trvalých tůních a hladinu podzemní vody v lesních porostech [40].

Převážná část území lužních lesů na jihu Moravy tvoří po vodohospodářských úpravách akumulční prostory, tzv. poldry, které jsou schopny zadržet při extrémních průtocích značné množství vody. K tomu došlo v létě roku 1997, kdy extrémní srážkové úhrny zvláště v oblasti Jeseníků a Beskyd způsobily rozsáhlé záplavy v celém povodí řeky Moravy. V té době dosahovala voda v lužním lese v oblasti soutoku výšky kolem 2 m nad terén (Hrib, Kordiovský, 2004).

5.1.9 Aktuální stav

Lesní hospodaření

V současné době jsou lesy na území ptačí oblasti intenzivně hospodářsky využívány. Na většině území hospodaří Lesy České Republiky, s.p., Lesní závod Židlochovice. Lesní hospodaření je charakterizováno holosečným způsobem s holinami do velikosti 2 ha. Ty jsou řazeny vedle sebe přes tzv. porostní žebra do „obnovních bloků“ o velikosti cca 200 - 100 ha. Obnovní bloky jsou oplocená území bez zvěře [29].

Lesní závod (LZ) Židlochovice se při hospodaření řídí platným Lesním hospodářským plánem (LHP) na období 1.1.2010 – 31.12.2019. Na jeho přípravě se, na rozdíl od předchozích LHP, podílela Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK), která přednesla několik požadavků na ochranu přírody, z nichž některé se podařilo prosadit a jiné ne. Za nejzávažnější odmítnutý požadavek je považováno prodloužení obmýtí hlavních dřevin (dubu a jasanu) [41].

K požadavkům, které se podařilo prosadit, patří např. ponechání vybraných porostů bez zásahu či odklad jejich obnovy (Horal, 2017). Od roku 2007 jsou na základě dohody mezi AOPK ČR a Lesy ČR (LČR), s.p., LZ Židlochovice ponechávány při obnovních těžbách stromy na dožití, tzv. „výstavky“ v průměrném počtu 100 ks/10 ha. Výstavky jsou stromy, záměrně ponechané na porostní ploše po mýtní těžbě. Výstavky mají velký význam pro hmyz a ptáky. Ptákům mohou sloužit jako zdroj potravy (pro hmyzožravé druhy – šplhavce nebo různé druhy pěvců), odpočinkové místo (dravci, volavky, čápi) i hnízdiště („doupné stromy“). Když okolní nově založený porost svou

výškou doroste ponechané výstavky (ve věku kolem 40 - 60 let), mohou na vybraných výstavcích i zahnízdít ptáci, kteří obvykle preferují porosty ve stáří minimálně 100 let. Jedná se např. o čápy černé nebo vzácné druhy dravců, jako je luňák hnědý nebo červený, orel mořský a další. Ponechávání výstavků v těžených prostorech je bráno jako cílené jednání ve prospěch zvláště chráněných druhů živočichů a respektování přímých zákazů stanovených ochranným režimem § 50 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, kterým se zakazuje škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje zvláště chráněných druhů živočichů. Jednotlivé stromy jsou vybírány a vyznačovány při společných terénních pochůzkách pracovníků AOPK ČR a LČR. Jsou označovány barevným sprejem či plastovou páskou. Přednostně jsou vybírány duby a dále vzácnější dřeviny, hlavně jilmy. Jen výjimečně jsou ponechávány jasanu, u nichž je pravděpodobnost úspěšného přežití výrazně nižší.

Ponechávání výstavků na ploše těženého prostoru je pouze nouzovým řešením do konce platnosti lesního hospodářského plánu a neřeší celkový způsob hospodaření na tomto území. Je nutno najít vhodný způsob lesního hospodaření, aby byly respektovány podmínky zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů a zároveň aby byla zajištěna dlouhodobá kontinuita lesního komplexu v takovém stavu, který umožní zachování populací zvláště chráněných druhů [42].

V průběhu 20. století byly všechny nízké a střední lesy postupně převedeny na zapojený, vysoký les s holosečným hospodařením. V roce 1938 lze vidět na leteckých snímcích plně zapojené oblasti, rozvolněné porosty s viditelným podrostem i porosty otevřené, kde jednotlivé stromy dělí okolo desítky metrů. Můžeme spatřit i paseky s velkým množstvím ponechaných výstavků. Věková struktura je heterogenní, staré výstavky obklopuje mladý les. Různorodá je i druhová skladba. Zhruba polovinu tvořil les zapojený, 40 % les v různém stupni zapojení a necelou destinu tvořily paseky. Naopak teď můžeme na leteckých snímcích vidět pravidelnou šachovnici porostů s velikostí do 2 ha, skládajících se ze stejně starých stromů.

Rozloha vykácených porostů v uplynulém desetiletí dosahuje v oblasti soutoku Moravy a Dyje v průměru 15 %, ovšem na Tvrdonicku byla za uplynulých 40 let obnovena polovina lesa. To znamená obrovské a velmi rychlé změny. Během pouhých dvaceti let se rozloha porostů starších 100 let zmenšila o třetinu, zatímco plocha mladých (pod 50 let) se skoro zdvojnásobila [43].

Při současném tempu kácení se může stát, že za pár let nebude prakticky co těžit. Z pestrého území se stane jednoduše plantáž stejně starých stromů [44].

Solitéry

Příznivý osud nemají ani mohutné solitéry, které jsou jednou z dominant luk na soutoku Moravy a Dyje. Ty jsou jednak pozůstatkem řídkých pastevních lesů, a jednak byly cíleně vysazovány na louky jako zdroj žaludů pro prasata. Dnes jsou staré již několik staletí a dosahují obvodu několika metrů. Koruny vyhledávají pro hnízdění čápi bílí, i dravci jako např. orel mořský. Staré stromy však rychlým tempem mizí, za posledních sto let jich v hlavních lokalitách ubyla zhruba polovina a i z těch zbývajících je více než polovina mrtvých a třetina proschlých, k čemuž pomohla i změna vodního režimu po regulaci vodních toků.

Význam solitérů dokazují i výsledky terénního výzkumu pomocí letových pastí, kdy entomologové zjistili, že v pastech na solitérech se chytilo v průměru přes tři sta druhů hmyzu, uvnitř lesa to byla polovina [43].

Obr. 5. Torzo solitérního dubu s čapím hnízdem

Zdroj: [39]

Obr. 6. Solitérní duby

Zdroj: [45]

Ohrožení chráněných druhů

Chráněné druhy ptačí oblasti mohou být lesním hospodařením ohroženy jednak přímo, např. vytěžením porostu s ptačím hnízdem při obnovních nebo výchovných těžbách, jsou-li tyto těžby realizovány v hnízdním období, a jednak nepřímo, tedy rušením. Pro eliminaci rušivých vlivů slouží jak ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody (§ 50 základní podmínky ochrany zvláště chráněných druhů živočichů), tak tzv. bližší ochranné podmínky (tj. činnosti, vázané na souhlas orgánu ochrany přírody) ve smyslu § 3 Nařízení vlády č. 26/2005 ze dne 15.12.2004, kterým se vymezuje Ptačí oblast Soutok-Tvrdonicko. Ku příkladu § 3 odst. 1 písm. c obecně omezuje těžby ve starých porostech, tj. porostech nejvýznamnějších pro hnízdění ptáků, v hnízdní době (16.4. – 31.7.). Příslušná polesí jsou rovněž informována o lokalizacích hnízd vzácných druhů ptáků – jak předmětů ochrany PO (např. luňák hnědý, luňák červený), tak zvláště chráněných druhů (např. orel mořský, čáp černý), příp. dalších druhů (orel královský), a v jejich okolí je v nezbytném rozsahu zajišťován klidový režim pro jejich úspěšné vyhnízdění (Horal, 2017).

Pokud to uzná za vhodné, může Česká inspekce životního prostředí v určitých částech ptačí oblasti zakázat těžbu, aby nedocházelo k rušení ptactva, jako tomu bylo v roce 2007. Inspektoři rozhodli o tříletém zákazu těžby dřeva na podnět Správy Chráněné krajinné oblasti Pálava [46].

Příprava půdy

V rámci intenzivního lesního hospodaření je nutno také zmínit přípravu půdy. Před vysázením byla půda připravena tzv. vyfrézováním do hloubky několika desítek centimetrů, což je praktika, jejímž výsledkem je zničení prakticky všeho živého, ať už larev brouků nebo hlíz víceletých rostlin. Štěpkovací fréza rozseká potěžební zbytky na hrubou štěpku a odfrézuje pařezy na úroveň terénu. Využívalo se metody, kdy půda se štěpkou i s pařezy byly rozfrézovány do hloubky 30 cm. Na takto připravené půdě se opět použily mechanizační prostředky pro zalesnění a ochranu kultur proti buřeni. Hloubková celoplošná příprava půdy byla koncem roku 2008 zakázána Českou inspekcí životního prostředí a povolena byla jen pruhová hloubková příprava půdy. V roce 2010, tedy 5 let po vyhlášení ptačí oblasti, Ministerstvo životního prostředí zakázalo i pruhovou hloubkovou přípravu půdy a povolena byla jen povrchová bez zásahu do půdních vrstev, a to i přes silný odpor státního podniku Lesy ČR, LZ Židlochovice [47].

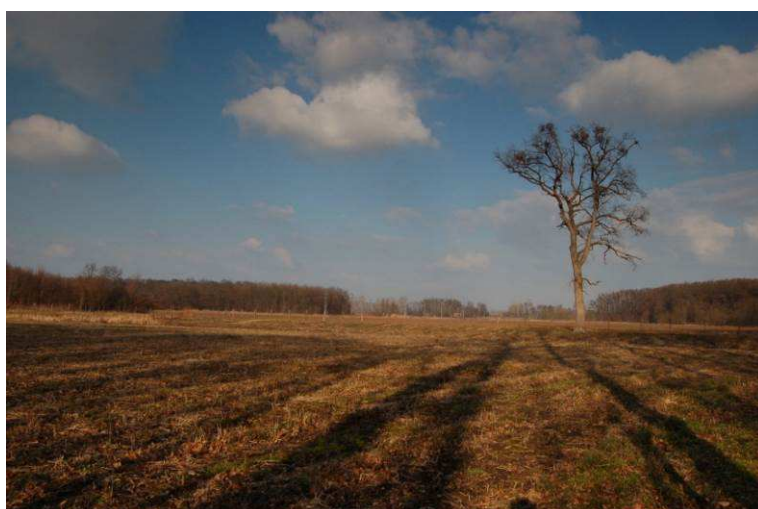
Obr. 7. Plocha po provedené celoplošné přípravě půdy bez ponechání pařezů a výstavek

Zdroj: [48]

Obr. 8. Ponechané výstavky na ploše po těžbě a povrchové celoplošné přípravě půdy bez ponechání pařezů

Zdroj: [48]

Obr. 9. Plocha po provedené celoplošné přípravě půdy s ponecháním jednoho výstavku

Zdroj: [48]

Obr.10. Plocha po těžbě s ponechaným porostních žeber (neskácených stromů) mezi jednotlivými holinami

Zdroj: [48]

5.1.10 CHKO Soutok

Myšlenka chránit oblast soutoku Moravy a Dyje je stará přes dvacet let [44]. V rámci návrhů Agentury ochrany přírody a krajiny (AOPK) ČR pro velkoplošnou ochranu území z roku 2008 patří oblast soutoku Moravy a Dyje k nejvyšším prioritám z hlediska zajištění ochrany soustavy Natura 2000. V roce 2008 Ministerstvo životního prostředí (MŽP) pověřilo AOPK ČR přípravou návrhu na vyhlášení CHKO Soutok. AOPK ČR vypracovala předběžný plán péče o CHKO Soutok a tento dokument se poté projednával s místními samosprávami.

Záměr vyhlásit CHKO Soutok se však setkal s bouřlivým odporem. K příznivcům vyhlášení CHKO Soutok patřily kromě MŽP a AOPK ČR, také správa CHKO Pálava, dále Hnutí DUHA, Ekologický institut Veronica a řada dalších přírodovědců.

Na straně odpůrců vyhlášení CHKO Soutok stáli starostové dotčených obcí, dále Lesy ČR (konkrétně LZ Židlochovice), a další aktéři spojení s Lesy ČR, např. zástupce obecně prospěšné společnosti Biosférická rezervace (BR) Dolní Morava. Právě zástupci BR Dolní Morava s LZ Židlochovice byli největší odpůrci CHKO Soutok. Dalšími odpůrci byli členové Českého svazu ochránců přírody (ČSOP) Břeclav - ti mají s LZ Židlochovice dobré vztahy a sdílí s nimi názor, že současný stav je výsledkem dlouholeté lesnické práce.

K nejčastějším argumentům odpůrců patřil odpor lidí ke změnám vnucených z MŽP a AOPK ČR, jelikož tyto instituce nejsou brány jako místní a jejich snahy jsou považovány za nátlak shora. Místní nechtěli, aby jim do hospodaření někdo mluvil. Odpůrci tvrdili, že hodnotu, kterou má území dnes, získalo hlavně díky lesnické práci a že území je chráněno dostatečně, a to díky řadě maloplošných chráněných území a vyhlášení CHKO je tedy zbytečné. Obce se také obávali různých omezení ze strany správy CHKO, které by omezovaly jejich růst či pohyb obyvatel.

Příznivci tvrdili, že pro území soutoku Moravy a Dyje je nejlepší možností ochrany vyhlášení CHKO a že současná ochrana krajiny je nedostačující. Mluvílo se o nevhodném lesním hospodaření a jeho vlivu na biodiverzitu. Všichni příznivci rovněž poukazovali na snahu zákulisně ovlivňovat mínění starostů a obyvatel dotčeného území, a dokonce z úmyslného šíření lži a paniky [49].

Dlouhodobě zablokovanou komunikaci mezi navrhovateli a odpůrci v roce 2012 ukončil tehdejší ministr Tomáš Chalupa, který po jednání se starosty dotčených obcí oznámil, že pokud si to místní samosprávy nepřejí, CHKO Soutok vyhlášena nebude. Vláda následně v září ministrovsko stanovisko potvrdila.

Případ „Soutok“ je rozhodně v českém prostředí výjimečný. Ještě nikdy se totiž proti samotnému vyhlášení velkoplošného chráněného území nezvedla tak mohutná vlna odporu jako právě v tomto případě [40].

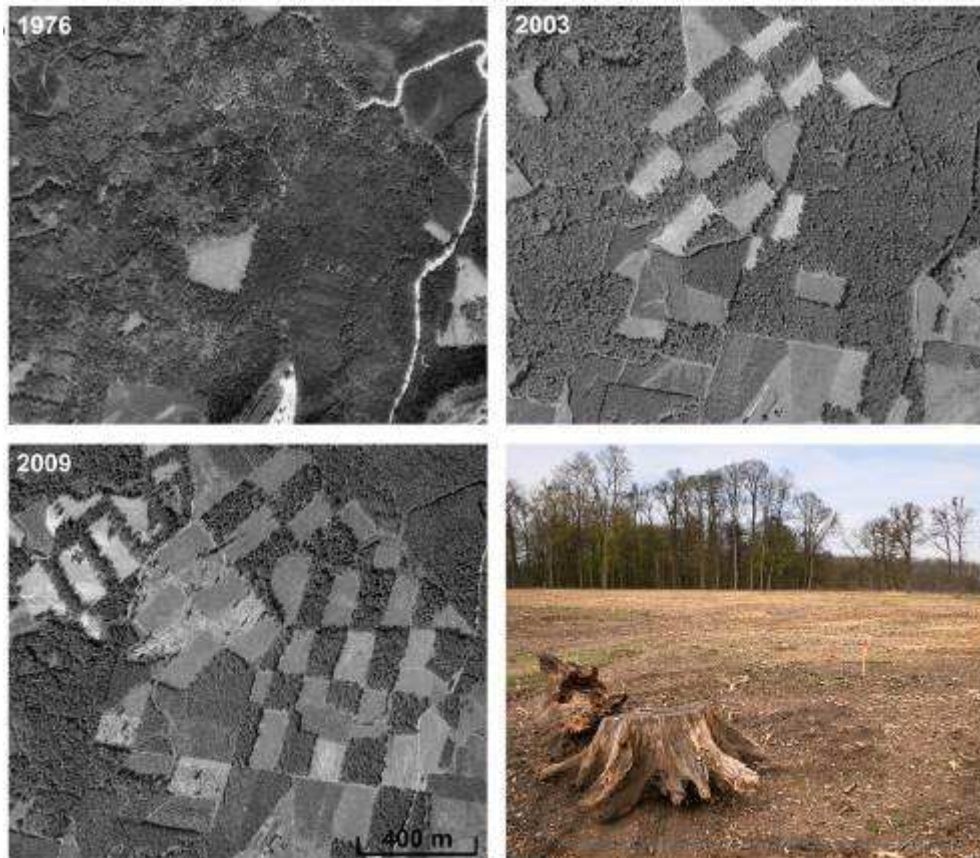

Obr. 11. Území plánované CHKO Soutok

Zdroj: [44]

5.2 Letecké snímkování - PO Soutok-Tvrdonicko

Letecké snímky na Obr. 12. ukazují průběh těžeb v části obory Soutok, na kterých lze zřetelně vidět, jak jsou v průběhu několika desetiletí vykáceny velké bloky lesních porostů. Na snímku z roku 2009, čtyři roky po vyhlášení PO, můžeme vidět šachovnici holin. Oraniště na obrázku vpravo dole je paseka po mechanické přípravě půdy.

Obr. 12. Průběh těžby v oboře Soutok

Zdroj: [50]

Na následujících obrázcích vidíme další průběh těžeb v lužních lesích na území ptačí oblasti. Na prvním obrázku (č. 13) jsou jednotlivé holiny, které jsou odděleny nevykácenými porosty, tzv. porostními žebry. Tyto porosty je však do 7 let od zajištění stávající holiny možno skácet a vzniknou tak velké plochy se stářím do 10 let a nízkou druhovou pestrostí, viz obrázek č. 14 a č. 15 [48].

Obr. 13. Holiny a porostní žebra

Zdroj: [48]

Obr. 14. Holiny bez vykácených porostních žebor s ponechanými výstavky

Zdroj: [48]

Obr. 15. Plochy o několika hektarech s porosty ne staršími než 10 let, s ponechanými výstavky

Zdroj: [48]

Na obrázku níže (č. 16) je vyznačena poloha dvou vybraných míst na území ptačí oblasti, u kterých budou vyhodnoceny změny v čase pomocí několika leteckých snímků z různých časových období.

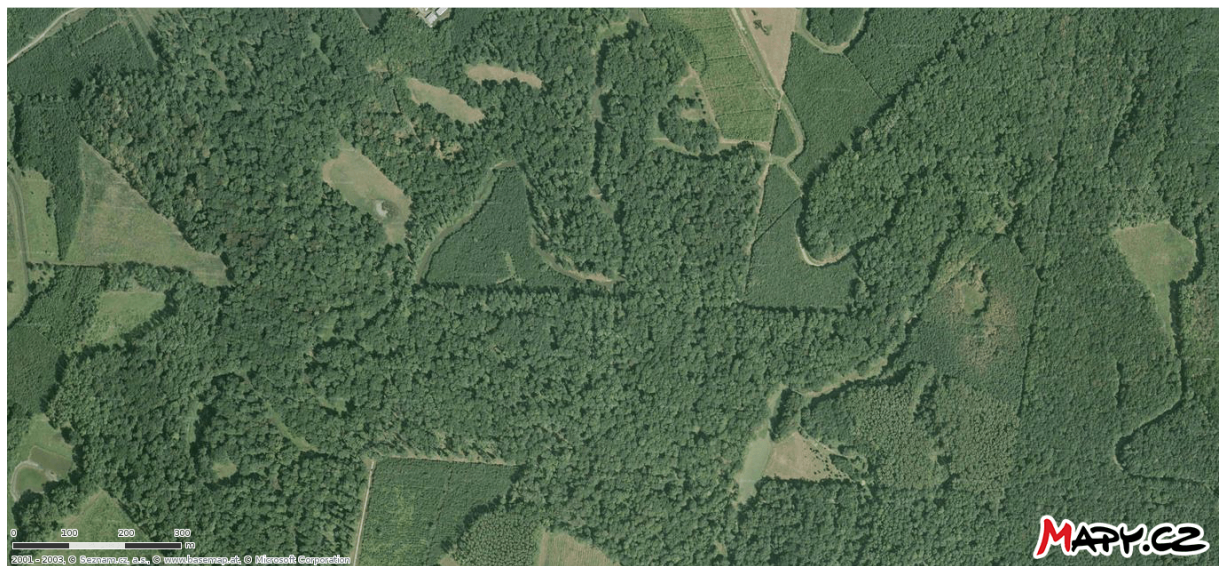

Obr. 16. Poloha dvou vybraných lokalit na území ptačí oblasti

Zdroj: [51]

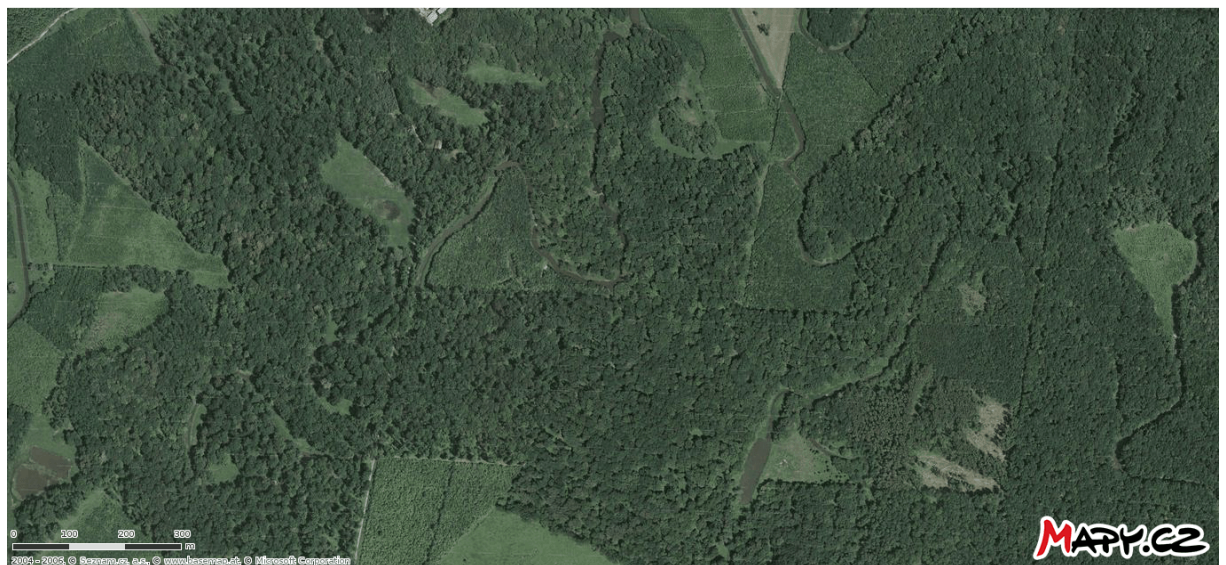
5.2.1 Lokalita č. 1

Souřadnice středu - 48.6544617N, 16.9465139

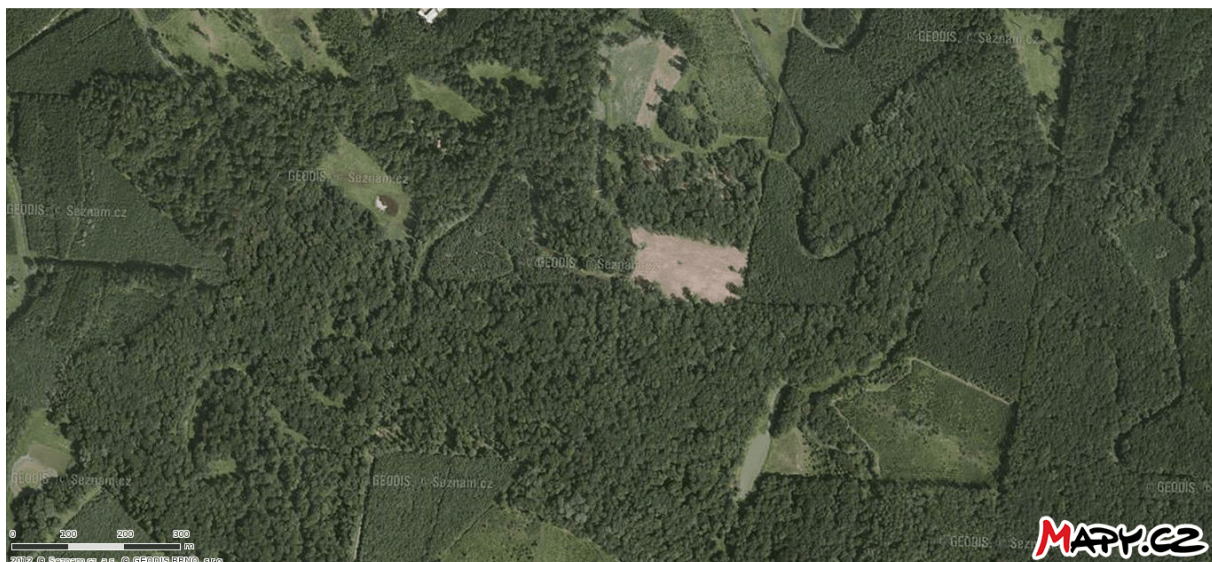
Obr. 17. Rok 2003

Zdroj: [51]

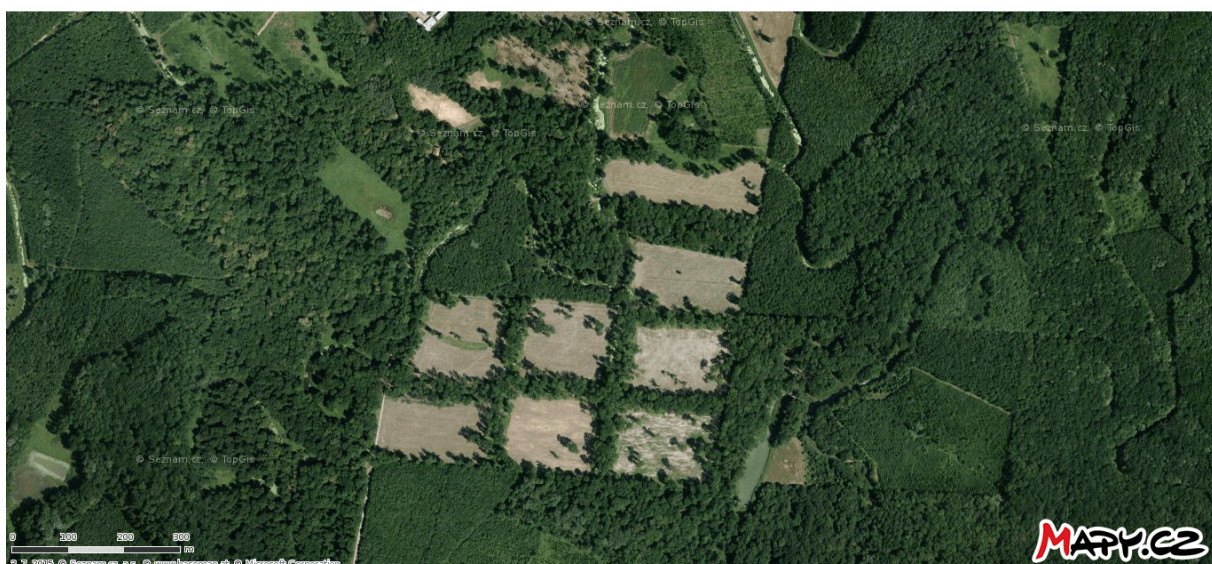
Obr. 18. Rok 2006

Zdroj: [51]

Obr. 19. Rok 2012

Zdroj: [51]

Obr. 20. Rok 2015

Zdroj: [51]

Na prvním leteckém snímku z roku 2003 a druhém leteckém snímku z roku 2006 vidíme zapojené lesní porosty a paseky. Při srovnání obou snímků můžeme zaznamenat menší úbytek lesních porostů, především v okrajových částech snímku. Ovšem na snímku z roku 2012 jsou viditelnější změny. Vidíme čtyři nové holiny, na kterých jsou i rovněž patrné ponechané výstavky. Snímek z roku 2015 již ukazuje zřetelný úbytek lesních porostů v jeho střední části. Vzniklo šest nových holin, které jsou oddělené

porostními žebry. Bylo tedy vykáceno zhruba 12 ha lesa. Na vykácených plochách můžeme vidět několik ponechaných výstavků.

5.2.2 Lokalita č. 2

Souřadnice středu - 48.6893058N, 16.9646456E

Obr. 21. Rok 2003

Zdroj: [51]

Obr. 22. Rok 2006

Zdroj: [51]

Obr. 23. Rok 2012

Zdroj: [51]

Obr. 24. Rok 2015

Zdroj: [51]

U lokality č. 2 je již u prvního snímku vidět typický příklad lesního hospodaření v této oblasti, pro který je charakteristická šachovnice stejně velkých vykácených bloků. Na tomto snímku jsou holiny bez výstavek – ty se začaly na vykácených plochách ponechávat až od roku 2007. Snímek z roku 2006 ukazuje, jak se šachovnice rozrostla o další vykácené porosty a v roce 2012 už můžeme vidět významný nárůst holosečí, které daly vzniknout obrovské ploše bez porostu. V roce 2015 byly vykáceny porostní žebra, která lze vidět na snímku z roku 2012 v levé části, a další části porostu.

5.3 Celkové zhodnocení změn „před a po“ vyhlášení PO Soutok-Tvrdonicko

Ptačí oblast Soutok-Tvrdonicko je z hlediska ochrany přírody jedinečným územím, a to nejen v České republice, ale v rámci celé Evropy. Unikátnost tohoto území dokazuje množství vyhlášených chráněných režimů. Kromě ptačí oblasti zde nalezneme evropsky významné lokality, mokřady Ramsarské úmluvy, biosférickou rezervaci, národní přírodní rezervace a přírodní rezervace. V letech 2008 – 2012 se MŽP pro zajištění ochrany soustavy Natura 2000 na tomto území pokusilo vyhlásit chráněnou krajinnou oblast, nicméně snahy ztroskotaly díky silnému odporu dotčené veřejnosti.

Území je intenzivně hospodářsky využíváné. Již před vyhlášením soustavy Natura 2000 zde probíhala těžba dřeva holosečným způsobem, a po vyhlášení ptačí oblasti tomu není jinak.

Předměty ochrany ptačí oblasti byly až do jejího vyhlášení negativně ovlivňovány těžebními pracemi. U plošně rozšířených dutinových hnízdičů (lejsek bělokrký, strakapoud prostřední, příp. žluna šedá) se jednalo prakticky o veškeré těžby, mýtní i předmýtní, ve starých lesních porostech v hnízdním období (rušení či přímá likvidace hnízdišť). U vzácných druhů dravců (včelojed, luňáci, raroh) se jednalo o těžbu v bezprostředním okolí obsazených hnízd. Tyto činnosti byly proto omezeny, resp. stanoveny jako činnosti možné pouze se souhlasem orgánu ochrany přírody, nařízením vlády ČR ze dne 15. prosince 2004, kterým se vymezuje PO Soutok-Tvrdonicko.

Kromě omezení těžeb v porostech, které jsou nejvýznamnější pro hnízdění ptáků, v hnízdní době, jsou příslušná polesí rovněž informována o lokalizacích hnízd vzácných druhů ptáků a v jejich okolí je v nezbytném rozsahu zajišťován klidový režim.

Některé problémy ovšem doposud přetrávávají. Na těžební práce v předjaří např. bezprostředně navazují další činnosti, jako jsou zpracování dříví, jeho přibližování a odvoz, výstavba oplocenek a další, které již vládním nařízením omezeny nejsou, avšak jejich rušivý vliv na předměty ochrany může být srovnatelný. Ne vždy se také podaří při monitoringu dohledat všechna hnízda a při intenzitě lesohospodářské činnosti tak zůstávají některá hnízda ohrožena [29].

AOPK ČR se při zpracování lesního hospodářského plánu podařilo prosadit ponechávání výstavků na vytěžených plochách a ponechání vybraných porostů bez

zásahu. Nicméně ponechávání výstavků je pouhým nouzovým řešením a neřeší celkový problém lokality.

Geografický průzkum krajiny soutoku Moravy a Dyje poukazuje na rozsáhlý úbytek biotopů ohrožených druhů z řad saproxylických brouků (např. tesařík obrovský, páchník hnědý, roháč obecný a další), kteří vyžadují přítomnost starého (ve stádiu rozpadu) a osluněného dřeva. Ovšem díky změně lesního hospodaření na holosečný způsob a zapojení dřívě volných porostů se situace zhoršila. Místo heterogenní mozaiky porostů s různým stupněm otevření je na většině plochy homogenní hospodářský les s šachovnicí pasek [52].

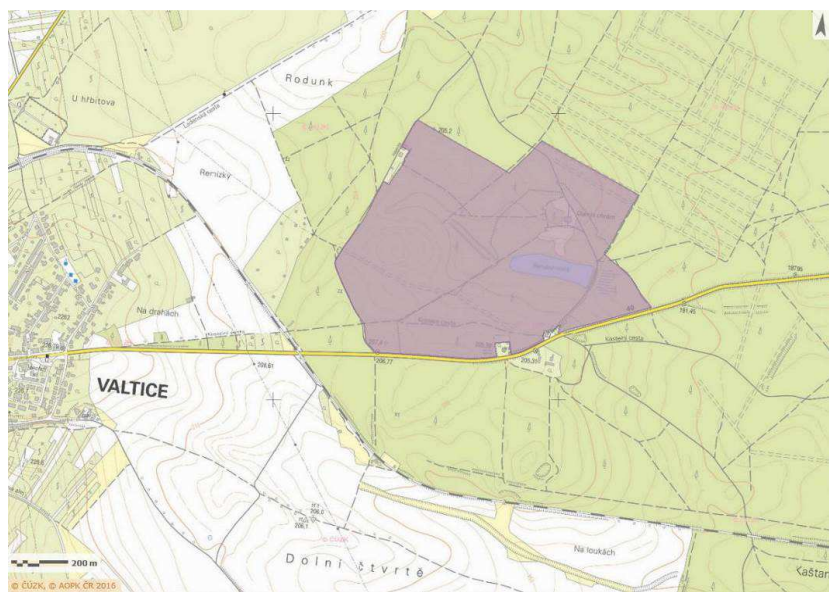
Vyhlášení ptačí oblasti sice přineslo určitá omezení pro Lesy ČR, ty jsou ale ve výsledku minimální. Těžby dřeva holosečným způsobem zde pokračují rychlým tempem, vytěžených prostorů přibývá, dochází k ničení biotopů předmětů ochrany ptačí oblasti a ke snižování biodiverzity. Z dřívě pestrého heterogenního území se stává lesní plantáž stejně starých stromů.

5.4 Podrobná charakteristika území – EVL Rendezvous

Evropsky významná lokalita (EVL) Rendezvous byla vyhlášena nařízením vlády č. 132/2005 Sb. ze dne 22.12.2004. Předmětem ochrany je roháč obecný (*Lucanus cervus*), páchník hnědý (*Osmoderma eremita s.l.*), tesařík obrovský (*Cerambyx cerdo*) a jejich biotopy.

EVL Rendezvous se nachází na Jižní Moravě, v okrese Břeclav, v katastrálním území Valtice. Rozloha činí 61,5 ha. Nadmořská výška se pohybuje od 193 do 207 m. Území spadá do teplé klimatické oblasti T4 dle Quitta.

Území EVL se překrývá s Národní přírodní památkou (NPP) Rendezvous, a to včetně jejího ochranného pásma. Předmětem ochrany NPP jsou lesní porosty tvořené společenstvy panonských teplomilných doubrav na písku a panonských dubohabřin a s početnou populací dubu ceru; krátkostébelné louky tvořené společenstvy acidofilních suchých trávníků a acidofilní i bazofilní vegetace efemér a sukulentů; mělký rybník se společenstvy makrofytní vegetace mělkých stojatých vod; vzácné a ohrožené druhy rostlin, zejména populace druhu svízeľka piemontská, včetně jejich biotopů; vzácné a ohrožené druhy hub, zejména populace druhů rezavec Andersonův a plstnatec jižní, včetně jejich biotopů; vzácné a ohrožené druhy živočichů, zejména populace druhů skokan ostronosý, mravenec lužní, páchník hnědý, tesařík obrovský a roháč obecný, včetně jejich biotopů [53].

Obr. 25. EVL Rendezvous – základní mapa

Zdroj: [31]

Obr. 26. EVL Rendezvous – Ortofoto mapa

Zdroj: [31]

5.4.1 Přírodní podmínky

Pro EVL Rendezvous je charakteristický lesní porost tzv. Bořího lesa s vegetací subkontinentálních doubrav na kyselých písčích s účastí perialpidských druhů. Tento typ vegetace se vyskytuje jenom na jižné Moravě.

Geologický podklad je tvořen terciárními sedimenty vídeňské pánve s geologickým substrátem valtických štěrkových vrstev křemenných a písčitých štěrků, které jsou místy přerušované rezavě hnědými písčitými pontskými jíly. Velmi vzácně bývají tyto vrstvy překryty hlinitými kvartérními sprašovými hlínami.

Z půdních typů se zde vyskytuje kambizem pefitická, varieta silikátová na kyselých štěrkopískových sedimentech, kambizem pelická na zahliněných štěrkopískách, pseudoglej pelický a středně hluboký ranker kambický.

Co se týče flóry, jsou významné především krátkostébelné louky v okolí zámečku Rendez-vous, které jsou lokalitou řady vzácných rostlinných druhů. Území je rovněž velmi významné z pohledu mykologického, cca 50 % jedinců dubu ceru je infikováno rezavcem Andersonovým (*Inonotus andersonii*). Je to druh, který se v rámci celé České republiky vyskytuje pouze na tomto místě.

Rostlinný kryt je na převážné části území tvořen subxerofilní doubravou s výskytem dalších vzácných druhů rostlin [54].

Velké množství kvetoucích vzácných rostlin je ideálním místem pro řadu motýlů. Vyskytuje se zde martináč hrušňový, různorožec jižní, otakárek ovocný a fenyklový, jasoň dymnivkový, ohniváček černočárny a řada dalších. Je zde zaznamenán výskyt mravence lužního, na jehož kolonie je vázán pavouk mikarie pospolitá, dále zde žijí pavouci slíďák levhartí, snovačka černoskvrná nebo listovník Bucharův, který dostal své jméno po českém arachnologovi prof. Janovi Bucharovi. Kmeny starých dubů jsou domovem tesaříka obrovského, páchníka hnědého a krajníka pižmového. V Rendezvous žije také náš největší brouk roháč obecný.

Okolo rybníku a v mělkém prameništi žije kuňka obecná a několik druhů skokana, konkrétně zelený, štíhlý a ostronosý. Rybník sám je pak domovem čolka dunajského. Toto vlhčí prostředí s množstvím rákosí je ideálním hnízdištěm rákosníka velkého a slípky zelenonohé. Na zbytku území pak můžete pozorovat například strakapouda prostředního, lejska bělokrkého nebo holuba doupňáka. V dubových doubravách žijí divoká prasata [55].

Tab. 3. Přehled stanovišť EVL

Přehled stanovišť		
Celková rozloha lokality	%	ha: 61.5330
z toho prioritních naturových biotopů	48.38	29.7713
z toho neprioritních naturových biotopů	4.01	2.4732
z toho ostatních přírodních biotopů	2.42	1.4921
z toho X biotopů	52.16	32.0987

Pozn.: Údaje platné k datu vyhlášení EVL

Zdroj: [56]

Vysvětlivky k tabulce:

Stanoviště (habitaty, biotopy)

Stanoviště (habitaty) v zájmu evropských společenství vyskytující se na území ČR stanovuje vyhláška č. 74/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 166/2005 Sb. [33]

V rámci ČR byl za základní jednotku mapování stanovišť zvolen biotop. Mezi biotopy a habitaty je stanoven převodní vztah³².

Typy biotopů

- prioritní naturové biotopy - biotopy náležející prioritním habitatům
- neprioritní naturové biotopy - biotopy náležející ostatním habitatům
- ostatní přírodní biotopy - biotopy, které nenáležejí habitatům, ale jde o přírodní společenstva
- přírodní biotopy - kategorie shrnující předchozí tři typy biotopů
- X biotopy - biotopy silně ovlivněné nebo vytvořené člověkem [34].

Z tabulky je patrné, že téměř na polovině území se vyskytují prioritní naturové biotopy. Zároveň však více jak polovina biotopů je silně ovlivněná či přímo vytvořená člověkem.

³² Viz http://www.nature.cz/publik_syst2/files08/Prevod_h_b.pdf

Tab. 4. *Naturové biotopy*

	Stanoviště/biotop	Rozloha (ha)	Podíl (%)
3150	Přírozené eutrofní nádrže s vegetací typu Magnopotamion nebo Hydrocharition	1.01	1.65
	V1F Makrofytní vegetace přírozeně eutrofních a mezotrofních stojatých bod - ostatní porosty	1.01	1.65
6210	Polopřírozené suché trávníky a facie křovin na vápnitých podložích (Festuco-Brometalia)	1.38	2.23
	T3.5B Acidofilní suché trávníky bez význačného výskytu vstavačovitých	1.38	2.23
6240	Subpanonské stepní trávníky	0.16	0.26
	T3.3A Subpanonské stepní trávníky	0.16	0.26
6410	Bezkolencové louky na vápnitých, rašelinných nebo hlinito-jílovitých půdách (Molinion caeruleae)	0.08	0.13
	T1.9 Střídavě vlhké bezkolencové louky	0.08	0.13
91G0	Panonské dubohabřiny	19.09	31.02
	L3.4 Panonské dubohabřiny	19.09	31.02
91I0	Eurosibiřské stepní doubravy	10.51	17.08
	L6.3 Panonské teplomilné doubravy na písku	10.51	17.08

Zdroj: [56]

	Stanoviště/biotop	Rozloha (ha)	Podíl (%)
3150	Přírozené eutrofní nádrže s vegetací typu Magnopotamion nebo Hydrocharition	1.0164	1.65
	V1F Makrofytní vegetace přírozeně eutrofních a mezotrofních stojatých bod - ostatní porosty	1.0164	1.65
6210	Polopřírozené suché trávníky a facie křovin na vápnitých podložích (Festuco-Brometalia)	1.3759	2.23
	T3.5B Acidofilní suché trávníky bez význačného výskytu vstavačovitých	1.3759	2.23
6240	Subpanonské stepní trávníky	0.1619	0.26
	T3.3A Subpanonské stepní trávníky	0.1619	0.26
6410	Bezkolencové louky na vápnitých, rašelinných nebo hlinito-jílovitých půdách (Molinion caeruleae)	0.0809	0.13
	T1.9 Střídavě vlhké bezkolencové louky	0.0809	0.13

91G0	Panonské dubohabřiny	19.0935	31.02
	L3.4 Panonské dubohabřiny	19.0935	31.02
91I0	Eurosibiřské stepní doubravy	10.5159	17.08
	L6.3 Panonské teplomilné doubravy na písku	10.5159	17.08

Zdroj: [56]

Tab. 5. Ostatní přírodní biotopy

Biotop	Rozloha (ha)	Podíl (%)
M1.1 Rákosiny eutrofních stojatých vod	1.49	2.42

Zdroj: [56]

Tab. 6. Biotopy řady X

Biotopy řady X	Rozloha (ha)	Podíl (%)
X1 Urbanizované území	1.50	2.43
X9A Lesní kultury s nepůvodními jehličnatými dřevinami	8.51	13.83
X9B Lesní kultury s nepůvodními listnatými dřevinami	20.35	33.07
X10 Paseky s podrostem původního lesa	1.74	2.82

Zdroj: [56]

Tab. 7. Živočišné druhy

Název druhu	Aktuální početnost nebo vitalita populace	Stupeň ohrožení	Biotop druhu
Roháč obecný (<i>Lucanus cervus</i>)	Nehojně	O, EN	Staré stromy
Páchník hnědý* (<i>Osmoderma eremita s.l.</i>)	Nehojně	SO	Staré vykotlané stromy
Tesařík obrovský (<i>Cerambyx cerdo</i>)	Nehojně	SO, EN	Staré stromy

* prioritní druh (Zdroj: [57])

Zdroj: [54]

Zkratky použité v tabulce:

O – ohrožený druh; předpis definující zkratku - Vyhláška č. 395/1992 Sb.

EN – endangered (ohrožený druh); předpis definující zkratku - Černý a červený seznam cévnatých rostlin ČR.

SO – silně ohrožený druh; předpis definující zkratku - Vyhláška č. 395/1992 Sb.

Všechny tři živočišné druhy, které jsou předmětem ochrany evropsky významné lokality, jsou považovány za ohrožené. Důvodem je přechod nízkého a středního lesa na les vysokokmenný, čímž dochází k úbytku přirozeného prostředí těchto brouků a tím i jejich populací [58].

Chráněné brouky rovněž ohrožuje jejich přímý sběr vysekáváním ze dřeva. (Rigasová, 2002).

5.4.2 Historie lokality

Ochrana přírody

Co se týče ochrany přírody, první návrh na vyhlášení lokality za chráněné území byl podán již v roce 1979 prof. Ing. Aloisem Černým, jako cenné mykologické lokality. Poprvé byla ale lokalita vyhlášena až v roce 1990 vyhláškou Okresního národního výbou Břeclav jako chráněný přírodní výtvar. V roce 1992 byla lokalita převedena do kategorie národní přírodní památka. Po vstupu ČR do EU proběhlo rozsáhlé terénní mapování, na jehož základě byla lokalita navržena mezi evropsky významné lokality jako EVL Rendezvous vyhláškou č. 132/2005 Sb., kterou se stanoví národní seznam evropsky významných lokalit.

Lokalita Rendezvous byla vyhlášena jako významný biotop páchníka hnědého (*Osmoderma eremita s.l.*), tesaříka obrovského (*Cerambyx cerdo*) a roháče obecného (*Lucanus cervus*). Dne 15.1.2008 pak byla lokalita rozhodnutím evropské komise zařazena do seznamu evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000 [54].

Lesní hospodaření

Území bylo od pradávna ovlivňováno lidskou činností. Dianin chrám a jeho okolí je součástí Lednicko-Valtického areálu. Hospodaření bylo ovlivňováno z pohledu krajinářského, a proto zde bylo vysazeno mnoho exotických druhů. V minulosti se zde hospodařilo běžnými hospodářskými způsoby. Prostorová struktura porostů napovídá

o výmladkovém způsobu hospodaření. Tvar nízkého a středního lesa byl na konci 20. století převáděn na vysoký tvar lesa a vznikaly tak nepravé kmenoviny. V roce 1999 zde proběhla na ploše jednoho hektaru podšíje žaludem dubu ceru v rámci podpory nástupu jeho další generace [54].

Myslivost

Území je součástí honitby Valtice-Háje, uživatelem jsou Lesy České Republiky, s.p., Lesní závod Židlochovice. Myslivost zde byla v minulosti spjata zejména se stavbou loveckého zámečku Rendez-vous, zvaného též Dianin chrám. Zámeček byl vybudován v letech 1812-1813 a jeho okolí sloužilo ke shromažďování účastníků lovu před lovem a k pořádání výřadů po lovu. Kaple – Dianin chrám - Rendez-vous je kulturní památkou, která byla prohlášena vyhláškou

MK ČR č. 484/1992 Sb., ze dne 10. září 1992. Chrám tvoří významný salet v území památkové zóny Lednicko-valtického areálu. Celé území s jedinečnými hodnotami kulturní krajiny bylo v roce 1996 zapsáno na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. V současné době slouží jako místo shromažďování účastníků nahánek a pořádání výřadů lovecké chaty Rendez-vous a její okolí. Na území probíhají naháňky na prase divoké [54].

Rekreace a sport

Už od dob Lichtenštejnů je území ovlivňováno rekreační a turistickou činností. V současné době turistickou veřejnost přitahuje především zámeček Rendez-vous, proto je patrný v jeho okolí výraznější pohyb turistů. Dvě lovecké chaty jsou také místem ubytování loveckých hostů a podnikových rekreatů podniky Lesy ČR a to bez výrazného negativního vlivu [54].

Předchozí péče a zásahy do území

Péče o nelesní plochy se v minulosti prováděla pravidelně a každoročně. Většina plochy byla sečena strojně, okraje lesních porostů a břeh rybníka byly dokosovány ručně. Zásah byl během roku proveden 2-3 x. Lemy porostů byly v minulosti vyřezávkou několikrát prosvětleny. V lesích probíhaly v minulých letech úrovnové probírky [54].

5.4.3 Hospodaření a současná péče v EVL

V lesních porostech na území evropsky významné lokality se neprovádí běžné hospodaření a z velké části jsou určeny samovolnému vývoji včetně ponechávání mrtvého dřeva k zetlení.

Péče o tuto lokalitu spočívá především v obhospodařování lučních porostů v okolí zámečku, kde probíhá pravidelné sečení 1 x až 2 x ročně. Vhodné je udržovat část luk pastvou ovcí, které je důležitá hlavně pro údržbu krátkostébelných trávníků. Pro přežívání a podporu zejména denních motýlů a bezobratlých, kteří jsou vázaní na louky, je nutné ponechat alespoň část luk neposečených.

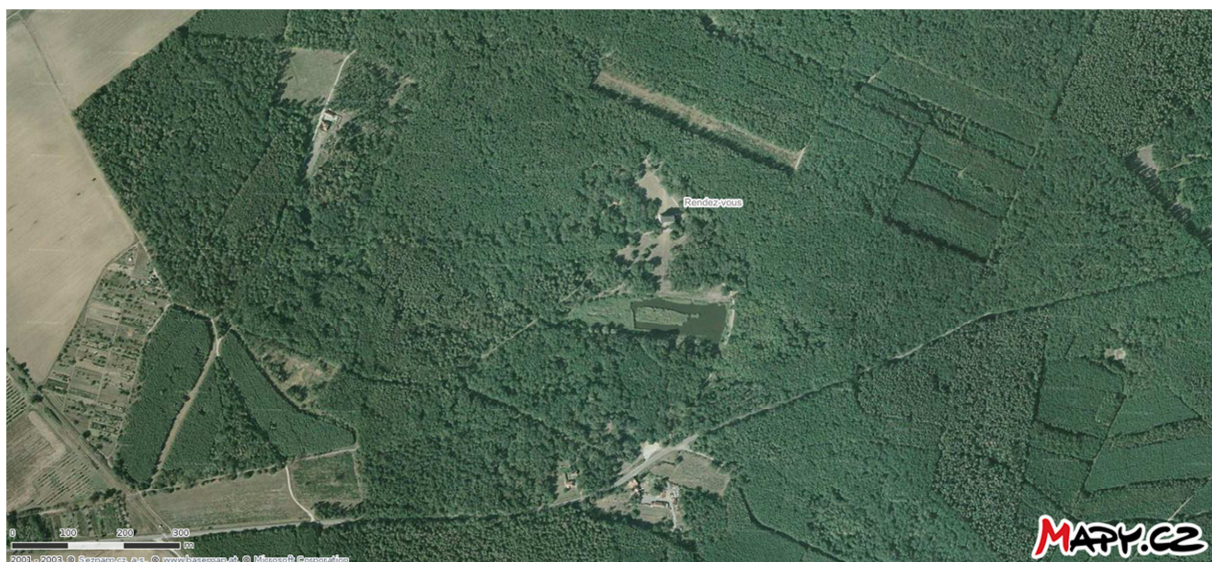
Zcela nevhodné je mulčování, které vede k hromadění stařiny a postupné degradaci lučních společenstev a rovněž k výraznému ochuzení jejich druhové pestrosti [59].

V lesních porostech je vhodné výběrovou těžbou podporovat kvalitní jedince dubu a naopak odstraňovat borovice. Důležitým cílem je dosažení takového proředění a prosvětlení porostu, aby poskytoval vhodnější podmínky druhům, které jsou právě na tento typ lesa vázány [58].

Lesní hospodaření a sečení luk zabezpečují Lesy ČR, s.p. Realizovaná opatření jsou organizačně zajištěna AOPK ČR, Správou CHKO Pálava. Financována jsou z prostředků Ministerstva životního prostředí ČR [59].

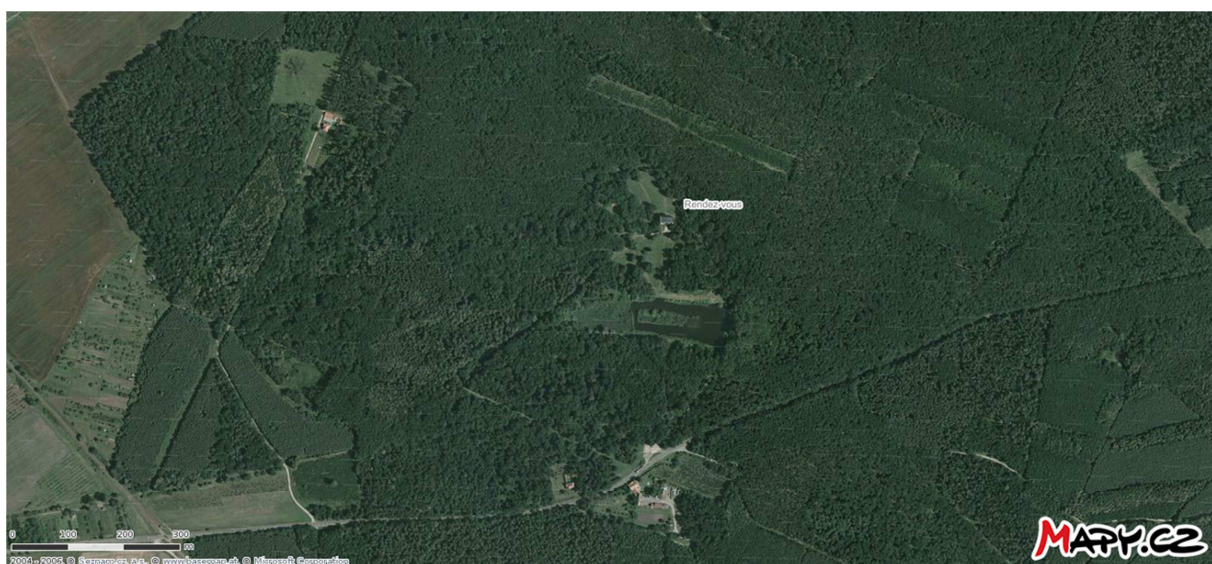
5.5 Letecké snímkování – EVL Rendezvous

Následuje série leteckých snímků evropsky významné lokality EVL Rendezvous z roku 2003, 2006, 2012 a 2015. Při srovnání snímků nejsou viditelné žádné výrazné změny. Jelikož na této lokalitě, která je zároveň chráněná jako NPP, neprobíhá běžné lesnické hospodaření, není zde zaznamenán úbytek lesních porostů – lesy jsou zde ve velké většině ponechávány samovolnému vývoji. Vykácené porosty, jaké jsme viděli u ptačí oblasti Soutok-Tvrdonicko, zde tedy nenajdeme.

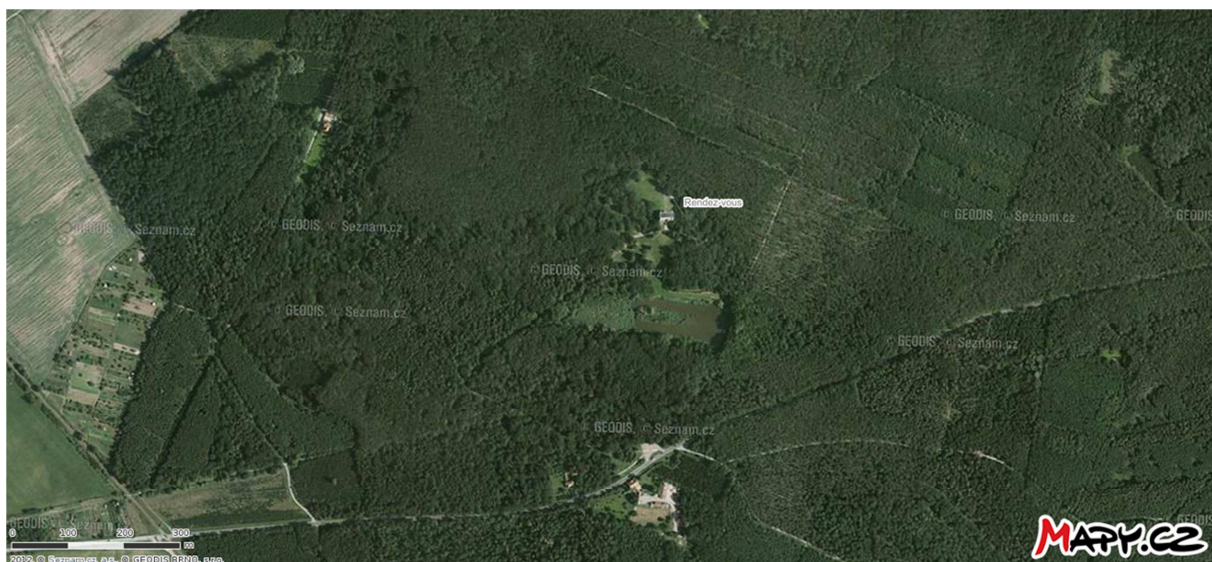
Obr. 27. EVL Rendezvous – rok 2003

Zdroj: [31]

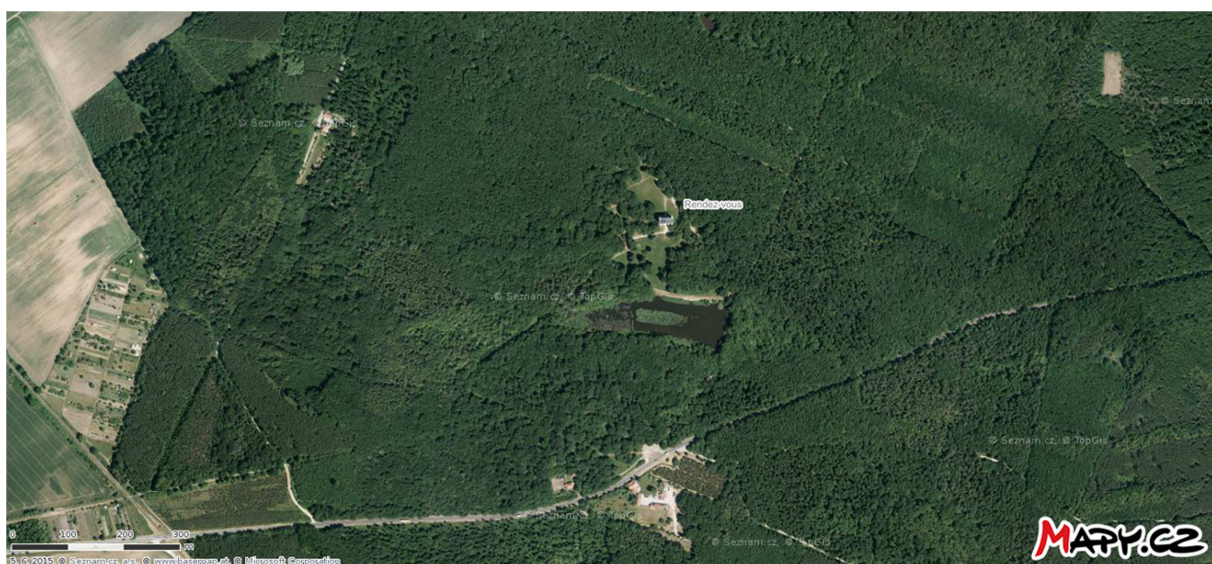
Obr. 28. EVL Rendezvous – rok 2006

Zdroj: [31]

Obr. 29. EVL Rendezvous – rok 2012

Zdroj: [31]

Obr. 30. EVL Rendezvous – rok 2015

Zdroj: [31]

5.6 Zhodnocení změn „před a po“ vyhlášení EVL Rendezvous

Vyhlášení EVL Rendezvous nepřineslo pro toto území žádné významnější změny. Lokalita je již od roku 1992 chráněna jako národní přírodní památka, což jí zajišťuje dostatečnou ochranu. Neprobíhá zde běžné lesnické hospodaření, hlavní funkcí lesních porostů není produkční funkce.

Zařazení lokality do soustavy chráněných území Natura 2000 jednoznačně potvrzuje důležitost a potřebu ochrany tohoto území pro zachování ohrožených druhů xylofágního hmyzu, kteří se vyskytují ve zdejších dubových porostech.

5.7 Výsledky SWOT analýz

Jako podklad pro zpracování SWOT analýzy byl použit Souhrn doporučených opatření pro Ptačí oblast Soutok-Tvrdonicko.

5.7.1 Swot analýza PO Soutok-Tvrdonicko

S - Silné stránky

- Unikátní území jak v rámci ČR, tak v rámci Evropy.
- Území s bohatou biologickou rozmanitostí.
- Ornitologicky nejvýznamnější oblast v ČR.

W - Slabé stránky

- Nevhodné způsoby lesního hospodaření.

I přes pokrok po vyhlášení ptačí oblasti představuje lesní hospodaření pořád ohrožující faktor z důvodu úbytku kvalitních biotopů.

- Rušení předmětů ochrany lesními pracemi.

Působí hlavně na dravce a dutinové či polodutinové hnízdiče (šplhavci, lejsek bělokrký). Týká se všech zalesněných částí, působí trvale a celoročně, hlavně však v hnízdním období. Pro všechny druhy, jež jsou předmětem ochrany, je rušení kritickým faktorem. Je nutné zajistit individuální ochranu obsazených hnízdišť vybraných druhů – vyloučení hospodářské činnosti v určitém období a v určité vzdálenosti od hnízda. Tuto problematiku už nicméně řeší bližší ochranné podmínky PO (§ 3 odst. 1 písm. a), b) vládního nařízení). Nařízení již ale neřeší činnosti související se zpracováním dříví a jeho odvozem, které jsou spojeny se srovnatelným vyrušováním.

O - Příležitosti

- Snížení intenzity těžby.
- Pokusit se znovu o vyhlášení CHKO.
- Vyhlášení soustavy maloplošných chráněných území – v současné době zpracovává AOPK ČR pro tuto oblast návrh vyhlášení soustavy maloplošných zvláště chráněných území. Část z nich by měla být zařazena v kategorii NPR/NPP, část z nich v kategorii PR/PP.
- Zvětšit plochy stávajících maloplošných chráněných území v PO.
- Při zpracování nového LHP navrhnout a pokusit se do něj zapracovat potřebná opatření na ochranu ptačí oblasti – nový LHP s obdobím platnosti 1.1.2019 – 31.12.2029 se začne připravovat příští rok. (Horal, 2017)
- Zajistit individuální ochranu obsazených hnízdišť vybraných druhů – vyloučení hospodářské činnosti v určitém období a v určité vzdálenosti od hnízda.
- Prodloužit obmýtí hlavních dřevin (u dubu na 160 let, u jasanu na 100 let).
- Větší počet ponechaných výstavků a ponechávání porostních žeber.
- Snížení velikosti obnovního prvku na 1 ha.
- Obnova solitérních dubů na loukách (zachování hnízdních možností čápa bílého).
Obnovu provádět formou skupinové výsadby jako náhradu za postupně odumírající staré duby.
- Osvěta veřejnosti o problematice a potřeby ochrany tohoto území.

T - Hrozby

- Snižování biodiverzity – z důvodů nevhodného lesního hospodaření.
- Ohrožení chráněných druhů živočichů lesními pracemi.
- Ohrožení vzácných druhů rostlin.
- Vysoká návštěvnost, cykloturistika – vyrušování ptáků.
Má vliv hlavně na dravce, zejména v oboře Soutok a hlavně v období duben – září.
- Změny využití území a stavební činnost – jakákoli plošně rozsáhlá změna území (odlesňování, výstavba), která naruší strukturu biotopů, může mít dopady na předmět ochrany.

- Tlak na vodní toky Dyje a Kyjovky (regulace a/nebo splouvání) – případný tlak by představoval vážný ohrožující faktor např. pro ledňáčka říčního (1/3 jeho populace hnízdí na toku řeky Dyje). Rovněž by byli ohroženi i dravci hnízdící v porostech při řece Dyji (oba druhy luňáků).
- Odumírání solitérních dubů na loukách.
- Černé skládky.
- Usmrcování dravců - otrávené návnady.

5.7.2 Swot analýza EVL Rendezvous

Jako podklad pro zpracování SWOT analýzy byl použit Plán péče o Národní přírodní památku Rendez-vous.

S - Silné stránky

- Území významné z evropského pohledu.
- Turisticky atraktivní lokalita.
- Výskyt vzácných a chráněných druhů rostlin.
- Významná mykologická lokalita.
- Výskyt ohrožených druhů živočichů (př. páchník hnědý, tesařík obrovský, roháč obecný).
- Překryv s NPP Rendez-vous.

W - Slabé stránky

- Vysoká návštěvnost lokality.
- Strmé břehy rybníka, což je nevhodné pro migraci živočichů.
- Silné zarůstání rybníka rákosem.
- Vysoké stavy černé zvěře.
- Invaze některých agresivních dřevin (př. akát, javor jasanolistý).
- Nevyrovnaná věková struktura porostů dubů.
- Rozpad přestárlé pařeziny.
- Přehoustlé současné porosty, nevhodné pro vývoj xylofágního hmyzu.

O - Příležitosti

- Odbahnění rybníka a úprava jeho strmých břehů.
- Prosvětlení porostu - úrovňová probírka s ponecháním vitálních jedinců cílových dřevin (dub cer, dub letní).
- Výchovné zásahy v lesních porostech, odstraňování obrostlíků a předrostlíků (dub cer, dub letní).
- Odstraňovat invazivní dřeviny (trnovník akát, jasan jasanolistý).
- Snižování stavů vysoké zvěře (prase divoké).
- Omezit přístup turistů na místa mimo vyznačené turistické trasy vhodným poskytováním informací (informační tabule).
- Rozšíření území EVL.

T - Hrozby

- Ohrožení biotopů chráněného xylofágního hmyzu.
- Vymírání předmětu ochrany.
- Černé skládky.
- Poškozování vzácných druhů rostlin při pořádaných lovech.

6 ZÁVĚR A DISKUZE

Předmětem diplomové práce bylo zhodnocení dopadů zavedení evropské soustavy chráněných území Natura 2000 na Břeclavsku. Nejprve byla na základě studia odborné literatury vypracována literární rešerše, která blíže popisuje problematiku soustavy Natura 2000 a proces jejího vyhlášení v České republice. Následně bylo blíže představeno dotčené území, tedy okres Břeclav. Z hlediska ochrany přírody je Břeclavsko velmi významnou oblastí. Kromě lokalit soustavy Natura 2000 zde můžeme najít řadu maloplošných zvláště chráněných území, jedno velkoplošné zvláště chráněné území, památku světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, mokřady chráněné Ramsarskou úmluvou či biosférickou rezervaci Dolní Morava. Nejvýznamnější dominantou Břeclavska jsou lužní lesy při dolních tocích Dyje a Moravy, což jsou biologicky nejbohatší lesy, které u nás můžeme najít. Díky jejich mimořádné biologické bohatosti přezdívá Moravská Amazonie [43].

Samotné zhodnocení dopadů zavedení soustavy Natura 2000 u vybraných lokalit probíhalo na základě dostupných informací a porovnání leteckých snímků. U každé lokality byly porovnávány změny v krajině před a po zavedení soustavy Natura 2000.

První hodnocená lokalita byla Ptačí oblast (PO) Soutok-Tvrdonicko, která se rozléhá právě v unikátních jihomoravských lužních lesích a je to ornitologicky nejvýznamnější oblast v České republice. Obrovským problémem na území ptačí oblasti je současné lesní hospodaření, které zde probíhá holosečným způsobem, kdy výsledkem jsou holiny o rozloze až 2 ha. Dochází tak k rozsáhlému ničení biotopů chráněných druhů zvířat a rostlin a k poklesu biodiverzity. Jak vypadá zdejší krajina, dokládají i letecké snímky ze dvou různých lokalit na území ptačí oblasti v průběhu let 2003 až 2015. U obou lokalit lze jasně vidět velký nárůst vykácených ploch. Z dříve heterogenních porostů se tak na většině plochy nachází homogenní hospodářský les s šachovnicí pasek. A to i přesto, že území spadá do soustavy Natura 2000 a je součástí dalších chráněných režimů [52].

Lesy ČR, s.p. mají ze zákona danou omezenou těžbu v porostech, které jsou nejvýznamnější pro hnízdění ptáků v hnízdní době, a v okolí hnízd vzácných druhů musí zachovat v nezbytném rozsahu klidový režim. Nicméně zákon už neřeší další činnosti, které navazují na těžební práce, jako např. zpracování dřív, a jejichž vliv na

předmět ochrany je mnohdy srovnatelný. Navíc ne vždy se podaří dohledat hnízda a při intenzitě lesního hospodaření tak zůstávají ohrožena.

Na Tvrdonicku byla za uplynulých 40 let obnovena polovina lesa. To znamená obrovské a velmi rychlé změny. Během pouhých dvaceti let se rozloha porostů starších 100 let zmenšila o třetinu, zatímco plocha mladých (pod 50 let) se skoro zdvojnásobila [43].

Je zřejmé, že současné hospodaření není v souladu s přírodními hodnotami této oblasti a pro zachování předmětů ochrany ptací oblasti a biodiverzity takto cenného území bude potřeba přejít na šetrnější způsob hospodaření [52].

Druhá hodnocená lokalita byla Evropsky významná lokalita (EVL) Rendezvous. Předmětem ochrany této EVL jsou druhy xylofágního hmyzu a jeho biotopy. Při srovnání leteckých snímků z let 2003 až 2015 nejsou vidět žádné viditelné změny, např. vykácené porosty, jako tomu bylo u PO Soutok-Tvrdonicko. Lokalita je již od roku 1992 chráněna jako národní přírodní památka, což jí zajišťuje dostatečnou ochranu. Neprobíhá zde běžné lesnické hospodaření a lesní porosty zde neplní produkční funkci. Vyhlášení této lokality jako EVL potvrzuje potřebu ochrany toho území pro zachování biotopů předmětů ochrany EVL.

U obou lokalit byly pomocí SWOT analýzy identifikovány silné a slabé stránky, hrozby a navrhované příležitosti.

Zavedení soustavy Natura 2000 na Břeclavsku, konkrétně vyhlášení PO Soutok-Tvrdonicko sice potvrdilo jedinečnost tohoto území, nicméně neudržitelné lesní hospodaření a pokles biodiverzity se tím zastavit nepodařilo.

7 ZDROJE

Literární zdroje

CULEK, M., GRULICH, V. a kol., 2013, *Biogeografické regiony České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, 447 s.

DEMEK, J., MACKOVČIN, P. a kol., 2014, *Zeměpisný lexikon ČR, Hory a nížiny*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 610 s.

HRIB, M., KORDIOVSKÝ, E., 2004, *Lužní les v Dyjsko-moravské nivě*. Břeclav: Moraviapress, 591 s.

KNOTEK, J., 2015, *Úvod do ochrany přírody a krajiny: základy právní i věcné problematiky*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 128 s.

KORDIOVSKÝ, E., DANIELKA, J., 1999, *Brána do kraje: průvodce obcemi okresu Břeclav*. Mikulov: Regionální muzeum, 255 s.

KOVAŘÍKOVÁ, E., 1996, *Lužní lesy a mokřady Břeclavska*. Břeclav: Moraviapress, 43 s.

PLEVA, V., 1968, *Chráněná území jižní Moravy*. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Brně, 26 s.

QUITT, E., 1971, *Klimatické oblasti Československa*. Praha: Academia, 73 s.

RIGASOVÁ, M. et al., 2002, *Krajinou luhů a stepí Břeclavska*. Břeclav: Moraviapress, 221 s.

ROTH, P., 2001, *Předmluva*, s. 5. In: CHYTRÝ, Milan et al., *Katalog biotopů České Republiky: Interpretální příručka k evropským programům Natura 2000 a Smaragd*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 307 s.

STEJSKAL, V., 2006, *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Praha: Linde, 591 s.

STEJSKAL, V., 2016, *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 576 s.

ŠKOLL, J., 1992, *Břeclavsko*. Břeclav: Moraviapress, 15 s.

TOLASZ, R. a kol., 2007, *Atlas podnebí Česka: Climate atlas of Czechia*. Praha: Český hydrometeorologický ústav, 255 s.

ČERNÍKOVÁ, M., 2016, *Problematika soustavy NATURA 2000 v lesích: sborník příspěvků : 17.3.2016, Kněžičky*. Praha: Česká lesnická společnost

Internetové zdroje

[1] Miko, L., 2011, *Ochrana biodiverzity na území Evropské unie – Natura 2000*.

Archiv časopisu Lesnická práce, [online], [cit. 2017-2-10]. Dostupné z:

<http://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-90-2011/lesnicka-prace-c-9-11/ochrana-biodiverzity-na-uzemi-evropske-unie-natura-2000>

[2] Evans, D., 2005, *Natura 2000 – síť území EU k zachování její flóry a fauny*. Časopis Ochrana přírody, [online], [cit. 2017-1-10]. Dostupné z:

<http://www.casopis.ochranaprirody.cz/res/archive/003/000481.pdf?seek=1234980328>

[3] Roth, P., 2005, *Nejčastější omyly kolem Natury 2000 v České republice*. Časopis Ochrana přírody, [online], [cit. 2017-2-11]. Dostupné z:

<http://www.casopis.ochranaprirody.cz/res/archive/003/000481.pdf?seek=1234980328>

[4] Co je Natura 2000, [online], [cit. 2017-2-11]. Dostupné z:

<http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=2102&akce=&ssHledat=>

[5] BŘEZOVJÁK, Š. a kol., 2016, *Natura 2000, Evropsky významné lokality, Ochrana přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem*, 26 s., [online], [cit. 2017-2-12].

Dostupné z:

<http://www.uhul.cz/images/poradenstvi/metodiky/N2000EVLOPSVZZAPRR.pdf>

[6] Směrnice Rady 92/43/EHS, [online], [cit. 2017-2-12]. Dostupné z:

http://www.nature.cz/publik_syst2/files/habitats_directive_2007.pdf

[7] Vytváření soustavy Natura 2000, NATURA 2000, [online], [cit. 2017-2-12].

Dostupné z: <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=1817&akce=&ssHledat=>

[8] Vytváření soustavy Natura 2000 v ČR, [online], [cit. 2017-2-12]. Dostupné z:

http://www.nature.cz/publik_syst2/files16/Vytvoreni_soustavy_Natura2000_v_CR.pdf

[9] *Natura 2000*, Ministerstvo životního prostředí, [online], [cit. 2017-2-12]. Dostupné

z: http://www.mzp.cz/cz/natura_2000

[10] Evropsky významné lokality, ministerstvo životního prostředí, [online], [cit. 2017-

2-13]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/evropsky_vyznamne_lokality

[11] Zásady managementu stanovišť druhů v evropsky významných lokalitách soustavy

Natura 2000, 2008, Praha: AOPK ČR, 202 s, [online], [cit. 2017-2-15]. Dostupné

z: http://www.nature.cz/publik_syst2/files08/management_druhy_evl_def.pdf

[12] Charakteristika okresu Břeclav, Český statistický úřad, [online], [cit. 2017-2-21].

Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xb/charakteristika_okresu_breclav

[13] Okres Břeclav, Český statistický úřad, [online], [cit. 2017-2-21]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/csu/xb/okres_breclav

[14] Správa a údržba silnic Jihomoravského kraje, [online], [cit. 2017-2-21]. Dostupné

z: <http://www.susjmk.cz/index.php?a=cat.13>

[15] Okres Břeclav, [online], [cit. 2017-2-22]. Dostupné z:

<http://mesta.obce.cz/vyhledat2.asp?okres=3704&vzhled=ul>

- [16] České dědictví UNESCO, [online], [cit. 2017-2-22]. Dostupné z:
<http://www.unesco-czech.cz/lednicko-valticky-areal/predstaveni/>
- [17] Břeclavsko, Slovácko, [online], [cit. 2017-2-22]. Dostupné z:
<http://www.slovacko.cz/lokalita/6473/breclavsko>
- [18] Rybníky a nádrže, Slovácko, [online], [cit. 2017-2-24]. Dostupné z:
<http://www.slovacko.cz/lokalita/6473/cms/12408/breclav>
- [19] Novomlýnské nádrže, Pasohlávky, [online], [cit. 2017-2-24]. Dostupné z:
<http://www.pasohlavky.cz/novomlynske-nadrze/>
- [20] Zvláště chráněná území, Ministerstvo životního prostředí, [online], [cit. 2017-2-25]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/zvlaste_chranena_uzemi
- [21] Chráněné krajinné oblasti České republiky, 2015, Praha: AOPK ČR, [online], [cit. 2017-2-26]. Dostupné z:
<http://www.ochranaprirody.cz/res/archive/300/036902.pdf?seek=1465902980>
- [22] Správa CHKO Pálava, Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, [online], [cit. 2017-2-26]. Dostupné z: <http://palava.ochranaprirody.cz>
- [23] Objekty ústředního seznamu, AOPK ČR, [online], [cit. 2017-2-26]. Dostupné z:
http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/chrob_find/index.php?frame=1&TYPVYSTUPU%5B%5D=drusop&h_zchru=1&h_kod=&h_nazev=&h_organ_oochp=&h_kraj=&h_okres=CZ0624&ORP_ICOB=&POVOB_ICOB=&h_obec=&h_ku=&h_submit=Vyhledat
- [24] Základní údaje o soustavě Natura 2000 v ČR, NATURA 2000, [online], [cit. 2017-2-26]. Dostupné z: <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=1821>
- [25] Objekty ústředního seznamu, AOPK ČR, [online], [cit. 2017-2-26]. Dostupné z:
http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/chrob_find/index.php?frame=1&TYPVYSTUPU

%5B%5D=drusop&h_zchru=1&h_kod=&h_nazev=&h_organ_oochp=&h_kraj=&h_okres=CZ0624&ORP_ICOB=&POVOB_ICOB=&h_obec=&h_ku=&h_submit=Vyhledat

[26] Biosférická rezervace, Dolní Morava, [online], [cit. 2017-2-27]. Dostupné z: <http://www.dolnimorava.org/index.php/biosvericka-rezervace.html?lang=cs>

[27] Dolní Morava, [online], [cit. 2017-2-27]. Dostupné z: <http://www.dolnimorava.org/index.php/mapa/natura-2000-v-brdm.html?lang=cs>

[28] SWOT analýza, Management Mania, [online], [cit. 2017-3-4]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/swot-analyza>

[29] HORAL, D. a HORÁK P., 2011, Souhrn doporučených opatření pro Ptačí oblast, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 37 s, [online], [cit. 2017-3-10]. Dostupné z: http://www.nature.cz/publik_syst2/files/sdo_soutok_tvrdonicko.pdf

[30] Obora Soutok, Město Břeclav, [online], [cit. 2017-3-10]. Dostupné z: <http://breclav.eu/kultura-a-volny-cas/obora-soutok-2>

[31] MapoMat, AOPK Silverlight Viewer, [online], [cit. 2017-3-12]. Dostupné z: <http://mapy.nature.cz/>

[32] Seznam ptačích oblastí, Ptačí oblasti v ČR, [online], [cit. 2017-3-15]. Dostupné z: http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1804&akce=karta&id=1000128451

[33] EnviWeb, [online] [cit. 2017-3-16]. Dostupné z: <http://www.enviweb.cz/clanek/paragraf/105353/vyhlaska-kterou-se-meni-vyhlaska-c-166-2005-sb-kterou-se-provadeji-nektera-ustanoveni-zakona-c-114-1992-sb-o-ochrane-prirody-a-krajiny>

[34] Vysvětlivky, [online] [cit. 2017-3-16]. Dostupné z: http://www.nature.cz/publik_syst2/files08/vysvetlivky.html#biotopy

- [35] Horák, P., Horal, D., Hora, J., 2006, Metody monitoringu ptačích oblastí – Soutok - Tvrdonicko. Dep. AOPK ČR, Praha, 21 pp, [online] [cit. 2017-3-20]. Dostupné z: http://www.nature.cz/publik_syst2/files08/27_soutok_tvrdonicko%20.pdf
- [36] PO Soutok-Tvrdonicko, AOPK ČR, [online] [cit. 2017-3-20]. Dostupné z: http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/ptacob/index.php?frame&SHOW_ONE=1&ID=2313
- [37] Ramsarská úmluva o mokřadech, Ministerstvo životního prostředí, [online] [cit. 2017-3-25]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/ramsarska_umluva_o_mokradech
- [38] Dyjsko-moravská niva, Moravské Karpaty, [online] [cit. 2017-3-28]. Dostupné z: http://moravske-karpaty.php5.cz/priroda_soubory/geomorfologie/dyjskomoravska_niva.htm
- [39] HORAL, D. a RIEDL, V., 2010, Soutok – nová CHKO na Jižní Moravě?, Časopis Ochrana přírody, [online] [cit. 2017-4-4]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/z-nasi-prirody/soutok-nova-chko-na-jizni-morave/>
- [40] GREGOROVÁ, Ž., 2013, CHKO Soutok – boj o lužní lesy, Sedmá generace, [online] [cit. 2017-4-5]. Dostupné z: <http://www.sedmagenerace.cz/text/detail/chko-soutok-boj-o-luzni-lesy>
- [41] HORAL, D. a RIEDL, V., 2013, K ponechávání výstavků v luzích na Soutoku, Časopis Veronica, [online] [cit. 2017-4-5]. Dostupné z: <http://www.casopisveronica.cz/clanek.php?id=893>
- [42] HORAL, D. a RIEDL, V., 2009, Výstavky v lužních lesích, Časopis Ochrana přírody, [online] [cit. 2017-4-5]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/vystavky-v-luznich-lesich-jizni-moravy/>

[43] MIKLÍN, J., 2013, Proměny Moravské Amazonie, [online] [cit. 2017-4-8].

Dostupné z:

<https://www.dropbox.com/s/gqgvyrpo8zck1mv/GEO%20Proměny%20Moravské%20Amazonie.pdf>

[44] Krajina luhů při soutoku Moravy a Dyje, Hnutí Duha, [online] [cit. 2017-4-8].

Dostupné z:

https://www.dropbox.com/s/hqeeyruf51f5gir/letacek%20DUHA_Krajina%20luhu%20pri%20soutoku%20Moravy%20a%20Dyje.pdf

[45] MIKLÍN, J. 2010, Vznikne na jihu Moravy nová chráněná krajinná oblast?,

[online], [cit. 2017-4-8]. Dostupné z: [http://www.janmiklin.cz/clanek-chko-soutok-](http://www.janmiklin.cz/clanek-chko-soutok-vznikne-na-jihu-moravy-nova-chranena-oblast/)

[vznikne-na-jihu-moravy-nova-chranena-oblast/](http://www.janmiklin.cz/clanek-chko-soutok-vznikne-na-jihu-moravy-nova-chranena-oblast/)

[46] Inspektoři zakázali těžbu, aby nerušila ptactvo, deník.cz, 2007, [online], [cit. 2017-4-10]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/tezba_zakaz20070912.html

[47] Lesnické hospodaření, MORDYJE, [online], [cit. 2017-4-15]. Dostupné z:

<http://www.mordyje.cz/luzni-krajina/hospodareni-na-lokalite/lesnicke-hospodareni/>

[48] Lesnické hospodaření, Jihomoravská lužní krajina, [online], [cit. 2017-4-15].

Dostupné z: <http://luznikrajina.webnode.cz/lesnicke-hospodareni/#!>

[49] GREGOROVÁ, Ž., 2013: Analýza sporu o vyhlášení CHKO Soutok, Brno,

Diplomová práce, [online], [cit. 2017-4-18]. Dostupné z:

https://is.muni.cz/th/333247/fss_m/Diplomova_prace_Gregorova.pdf

[50] ČÍŽEK, L., 2016, Orangutanům na rýži a ptáčkům na budky: Finanční propojení

ČSOP a Lesů ČR je problematické, navíc přesahuje do státní správy, ekolist.cz,

[online], [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: [http://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-](http://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/lukas-cizek-orangutanum-na-ryzi-a-ptackum-na-budky-financni-propojeni-csop-a-lesu-cr-je-problematicke-navic-presahuje-do)

[komentare/lukas-cizek-orangutanum-na-ryzi-a-ptackum-na-budky-financni-propojeni-csop-a-lesu-cr-je-problematicke-navic-presahuje-do](http://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/lukas-cizek-orangutanum-na-ryzi-a-ptackum-na-budky-financni-propojeni-csop-a-lesu-cr-je-problematicke-navic-presahuje-do)

[51] Mapy, [online], [cit. 2017-4-18]. Dostupné z: mapy.cz

[52] MIKLÍN, J., 2011, Proměny krajiny soutoku Moravy a Dyje – mizející ohnisko biodiverzity, [online], [cit. 2017-4-20]. Dostupné z:

https://www.dropbox.com/s/394ca6qpuDb1e7t/Miklin_soutok-promeny_lesa.pdf

[53] NPP Rendez-vous, AOPK ČR, [online], [cit. 2017-4-20]. Dostupné z:

http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchru/index.php?frame&SHOW_ONE=1&ID=1450

[54] Plán péče o Národní přírodní památku NPP Rendez-vous na období 2013-2018, [online], [cit. 2017-4-21]. Dostupné z:

http://drusop.nature.cz/ost/archiv/plany_pece/ug_file.php?RECORD_ID=25056

[55] Rendezvous (národní přírodní památka), kultura.cz, [online], [cit. 2017-4-22].

Dostupné z: <http://www.kultura.cz/profile/7024-rendezvous-narodni-prirodni-pamatka>

[56] Evropsky významné lokality v České republice, [online], [cit. 2017-4-22].

Dostupné z: [http://www.nature.cz/natura2000-](http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1805&akce=karta&id=1000128504)

[design3/web_lokality.php?cast=1805&akce=karta&id=1000128504](http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1805&akce=karta&id=1000128504)

[57] Evropsky významná lokalita Rendezvous, [online], [cit. 2017-4-22]. Dostupné z:

<http://www.mzp.cz/natura/karty/CZ0623045.html>

[58] MIKLÍN, J., 2011, Národní přírodní památka Rendezvous, [online], [cit. 2017-4-22]. Dostupné z: <http://www.janmiklin.cz/clanek-narodni-prirodni-pamatka-rendezvous/>

[59] Rendezvous, [online], [cit. 2017-4-23]. Dostupné z:

<http://palava.ochranaprirody.cz/res/archive/081/012037.pdf>

Ostatní zdroje

HORAL, D., Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Písemné sdělení. (2017-03-27).

Legislativa

Směrnice Rady 79/409/EHS ze dne 2. dubna 1979 o ochraně volně žijících ptáků.

Směrnice evropského parlamentu a rady 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků.

Směrnice rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

Nařízení vlády č. 51/2005 Sb., kterým se stanoví druhy a počet ptáků, pro které se vymezují ptačí oblasti.

Nařízení vlády č. 207/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 318/2013 Sb., o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit, ve znění nařízení vlády č. 73/2016 Sb.

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí.

Nařízení vlády č. 26/2005 Sb., kterým se vymezuje Ptačí oblast Soutok-Tvrdonicko.

Nařízení vlády č. 132/2005 Sb., kterým se vymezuje Evropsky významné lokalita Rendezvous.

8 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Poloha okresu Břeclav v rámci Jihomoravského kraje a České republiky

Obr. 2. Okres Břeclav

Obr. 3. Natura 2000 na území Biosférické rezervace Dolní Morava

Obr. 4. Mapa PO Soutok-Tvrdonicko

Obr. 5. Torzo solitérního dubu s čapím hnízdem

Obr. 6. Solitérní duby

Obr. 7. Plocha po provedené celoplošné přípravě půdy bez ponechání pařezů a výstavků

Obr. 8. Ponechané výstavky na ploše po těžbě a povrchové celoplošné přípravě půdy bez ponechání pařezů

Obr. 9. Plocha po provedené celoplošné přípravě půdy s ponecháním jednoho výstavku

Obr.10. Plocha po těžbě s ponechaným porostních žeber (neskácených stromů) mezi jednotlivými holinami

Obr. 11. Území plánované CHKO Soutok

Obr. 12. Průběh těžby v oboře Soutok

Obr. 13. Holiny a porostní žebra

Obr. 14. Holiny bez vykácených porostních žeber s ponechanými výstavky

Obr. 15. Plochy o několika hektarech s porosty ne staršími než 10 let, s ponechanými výstavky

Obr. 16. Poloha dvou vybraných lokalit na území ptačí oblasti

Obr. 17. Rok 2003

Obr. 18. Rok 2006

Obr. 19. Rok 2012

Obr. 20. Rok 2015

Obr. 21. Rok 2003

Obr. 22. Rok 2006

Obr. 23. Rok 2012

Obr. 24. Rok 2015

Obr. 25. EVL Rendezvous – základní mapa

Obr. 26. EVL Rendezvous – Ortofoto mapa

Obr. 27. EVL Rendezvous – rok 2003

Obr. 28. EVL Rendezvous – rok 2006

Obr. 29. EVL Rendezvous – rok 2012

Obr. 30. EVL Rendezvous – rok 2015

9 SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Rozloha PO

Tab. 2. Přehled stanovišť PO

Tab. 3. Přehled stanovišť EVL

Tab. 4. Naturové biotopy

Tab. 5. Ostatní přírodní biotopy

Tab. 6. Biotopy řady X

Tab. 7. Živočišné druhy

10 SEZNAM ZKRATEK

EU Evropská unie

ES Evropské společenství

ESD Evropský soudní dvůr

SPAs Special Protection Areas

SCI Sites of Community Importance

SAC Special Areas of Conservation

pSCI proposed Sites of Community Importance

ETC/BC European Topic Centre on Biological Diversity

MŽP Ministerstvo životního prostředí

AOPK ČR Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

ZCHÚ Zvláště chráněné území

SDO Souhrn doporučených opatření

IBAs Important Bird Areas

EVL Evropsky významné lokalita

PO Ptačí oblast

LHP Lesní hospodářský plán

LHO Lesní hospodářské osnovy

NPR Národní přírodní rezervace

NPP Národní přírodní památka

PR Přírodní rezervace

PP Přírodní památka

LČR Lesy ČR

LZ Lesní závod

BR Biosférická rezervace

ČSOP Český svaz ochránců přírody

MAB Man and the Biosphere

11 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha. 1. Maloplošná zvláště chráněná území na Břeclavsku

Příloha. 2. Území soustavy Natura 2000 na Břeclavsku

Příloha. 3. Evropsky významné lokality na území ČR

Příloha. 4. Ptačí oblasti na území ČR

Příloha. 5. Vykácená plocha s výstavky v PO

Příloha. 6. Způsob označení výstavků

Příloha. 7. Vytěžené dřevo v PO

Příloha. 8. Oplocená holina bez výstavků v PO

Příloha. 9. Stav půdy po provedené těžbě v PO

Příloha. 10. Rybník v EVL Rendezvous

Příloha. 11. EVL Rendezvous

Příloha. 12. EVL Rendezvous

Příloha. 13. Tabule NPP Rendez-vous

Příloha. 14. EVL Rendezvous

Příloha. 15. EVL Rendezvous